

Srovnání dopadů regionální politiky EU a vybraných postsovětských států

Margarita Motornova

Bakalářská práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Margarita Motornova**
Osobní číslo: **M21699**
Studijní program: **B0413A050024 Ekonomika a management**
Specializace: **Ekonomika a management veřejné správy a regionálního rozvoje**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Srovnání dopadů regionální politiky EU a vybraných postsovětských států**

Zásady pro vypracování

Úvod

Definujte cíle práce a použité metody zpracování práce.

I. Teoretická část

- Vypracujte teoretické informace týkající se základních principů regionální politiky EU a regionální politiky vybraných postsovětských států.

II. Praktická část

- Provedte analýzu čerpání prostředků regionální politiky ve vybraných státech EU a postsovětských státech.
- Analyzujte relevantní socio-ekonomické ukazatele ve vybraných státech EU a vybraných postsovětských státech.
- Na základě získaných dat porovnejte účinnost regionální politiky EU a vybraných států postsovětského bloku.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: **cca 40 stran**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BACHTLER, John; BERKOWITZ, Peter; HARDY, Sally a MURAVSKA, Tatjana. *EU Cohesion Policy*. London and New York: Routledge, 2017. ISBN 978-1-138-22464-3.
CRESCENZI, Riccardo a PERCOCO, Marco. *Geography, Institutions and Regional Economic Performance*. Berlin Heidelberg: Springer, 2013. ISBN 978-3-642-33394-1.
LIMONOV, Leonid. *Regionalnaya ekonomicheskaya politika*. Moskva: Yurait, 2023. ISBN 978-5-534-1760-8.
PERENDZHIEV, Alexander a ZABUZOV, Oleg. *Regionalnaya politika*. Moskva: KnoRus, 2020. ISBN 978-5-406-01300-7.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Filip Kučera, Ph.D.**
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva

Datum zadání bakalářské práce: **5. února 2024**
Termín odevzdání bakalářské práce: **17. května 2024**

L.S.

prof. Ing. David Tuček, Ph.D.
děkan

doc. Ing. Petr Novák, Ph.D.
garant studijního programu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámena s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

1. že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
2. že odevzdaná verze diplomové/bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně

Jméno a příjmení:

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce nese název Srovnání dopadů regionální politiky EU a vybraných postsovětských států. Teoretická část obsahuje informace o hlavních pojmech regionální politiky a mechanismech jejího provádění ve vybraných zemích. Zde je popsána struktura, instituce a programy regionálních politik Evropské unie a vybraných postsovětských zemí. V praktické části je obsažena analýza hlavních socioekonomických ukazatelů vybraných států a analýza vlivu regionální politiky na ně, stejně jako srovnání výsledků a účinnosti regionální politiky EU a vybraných postsovětských států.

Klíčová slova: regionální politika, EU, postsovětské státy

ABSTRACT

The bachelor's thesis is titled "Comparison of the Impacts of EU Regional Policy and Selected Post-Soviet States." The theoretical part contains information on the main concepts of regional policy and the mechanisms of its implementation in selected countries. Here, the structure, institutions, and programs of regional policies of the European Union and selected post-Soviet countries are described. The practical part includes an analysis of the main socio-economic indicators of selected states and an analysis of the impact of regional policy on them, as well as a comparison of the results and effectiveness of EU regional policy and selected post-Soviet states.

Keywords: Regional policy, EU, post-Soviet states

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 REGIONÁLNÍ POLITIKA	12
1.1 CÍLE	12
1.2 NÁSTROJE	13
2 REGIONÁLNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE.....	15
2.1 VÝVOJ REGIONÁLNÍ POLITIKY V EU	16
2.2 PRINCIPY	16
2.3 EVROPSKÉ FONDY A PROGRAMY	17
2.4 CÍLE REGIONÁLNÍ POLITIKY	18
2.4.1 Programové období 2000-2006	18
2.4.2 Programové období 2007-2013	18
2.4.3 Programové období 2014-2020	19
2.4.4 Programové období 2021-2027	19
3 CHARAKTERISTIKA POSTSOVĚTSKÉHO BLOKU A JEHO REGIONÁLNÍ POLITIKY	21
3.1 REGIONÁLNÍ POLITIKA RUSKA	21
3.1.1 Vývoj regionální politiky	21
3.1.2 Struktura.....	23
3.1.3 Cíle a nástroje.....	24
3.2 REGIONÁLNÍ POLITIKA KAZACHSTÁNU	26
3.2.1 Historie a vývoj	26
3.2.2 Struktura.....	27
3.2.3 Cíle a programy	28
3.2.4 Nástroje	29
3.3 REGIONÁLNÍ POLITIKA BĚLORUSKA	30
3.3.1 Historie a vývoj	30
3.3.2 Struktura.....	32
3.3.3 Cíle a programy	32
3.3.4 Nástroje	33
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	35
5 ANALYZA SOUČASNÉHO STAVU REGIONÁLNÍ POLITIKY EU	36
5.1 SOCIOEKONOMICKÉ UKAZATELE STÁTŮ EU A PŘEHLED DOTACÍ ZE STÁTNÍHO ROZPOČTU DO REGIONŮ	36
5.2 VLIV REGIONÁLNÍ POLITIKY NA SOCIOEKONOMICKOU SITUACI V REGIONECH	40
6 ANALYZA SOUČASNÉHO STAVU REGIONÁLNÍ POLITIKY RUSKA	43

6.1	SOCIOEKONOMICKÉ UKAZATELE REGIONŮ A PŘEHLED DOTACÍ ZE STÁTNÍHO ROZPOČTU DO REGIONŮ	43
6.2	VLIV REGIONÁLNÍ POLITIKY NA SOCIOEKONOMICKOU SITUACI V REGIONECH	50
7	ANALYZA SOUČASNÉHO STAVU REGIONÁLNÍ POLITIKY KAZACHSTÁNU.....	54
7.1	PŘEHLED DOTACÍ ZE STÁTNÍHO ROZPOČTU DO REGIONŮ A SOCIOEKONOMICKÉ UKAZATELE REGIONŮ	54
7.2	VLIV REGIONÁLNÍ POLITIKY NA SOCIÁLNĚ EKONOMICKOU SITUACI V REGIONECH	59
8	ANALYZA SOUČASNÉHO STAVU REGIONÁLNÍ POLITIKY BĚLORUSKA	62
8.1	SOCIOEKONOMICKÉ UKAZATELE REGIONŮ A PŘEHLED DOTACÍ ZE STÁTNÍHO ROZPOČTU DO REGIONŮ	62
8.2	VLIV REGIONÁLNÍ POLITIKY NA SOCIÁLNĚ EKONOMICKOU SITUACI V REGIONECH.....	67
9	POROVNÁNÍ VLIVU REGIONÁLNÍCH POLITIK EU A VYBRANÝCH STÁTŮ POSTSOVĚTSKÉHO BLOKŮ NA JEJICH REGIONÁLNÍ ROZVOJ.....	70
9.1	SROVNÁNÍ HLAVNÍCH RYSŮ A STRUKTURY REGIONÁLNÍCH POLITIK.....	70
9.2	SROVNÁNÍ POČTU DOTACÍ A SOCIOEKONOMICKÉ SITUACE VE VYBRANÝCH REGIONECH.	72
	SHRNUTÍ ANALYTICKÉ ČÁSTI	76
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	78
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	85
	SEZNAM GRAFŮ.....	86
	SEZNAM TABULEK	88

ÚVOD

Bakalářská práce je zaměřena na téma Srovnání dopadů regionální politiky EU a vybraných postsovětských států. V dnešní době je regionální politika důležitou součástí rozvoje států a mezinárodních svazů. Jejimi hlavními úkoly jsou odstranění nerovností mezi různými regiony, stimulace ekonomického růstu, zajištění trvalého rozvoje a posílení států.

Na základě toho je nyní velmi aktuální provést komparativní analýzu regionální politiky Evropské unie (EU) a zemí postsovětského prostoru, tedy zemí, které vznikly v důsledku rozpadu Sovětského svazu. Evropská unie je jedním z nejúspěšnějších příkladů provádění regionální politiky a má nepostradatelné zkušenosti v této oblasti, které mohou být užitečné pro ostatní státy.

Na druhé straně jsou zde země postsovětského bloku, které dlouhou dobu byly součástí jednotného státu s jedním mechanismem provádění ekonomické a politické činnosti, sdílely společné kulturní a historické dědictví, ale nyní se vyvíjejí různými směry a využívají různé metody k odstranění regionálních nerovností.

V této práci jsou popsány regionální politiky Ruské federace, Běloruska a Kazachstánu. Tyto země byly vybrány, protože Rusko je nástupcem Sovětského svazu, Kazachstán je jedním z postsovětských států v Asii, který přejímá některé principy správy od asijských zemí, a Bělorusko se nachází mezi Evropskou unií a Ruskem.

Různé přístupy obou těchto bloků k provádění regionální politiky poskytují příležitost k analýze a zjištění, jaké metody jsou účinnější. Zatímco Evropská unie disponuje celou řadou speciálních orgánů, fondů a institucí pro regionální rozvoj, postsovětské státy rozdělují pravomoci mezi různé orgány státní správy. Srovnání těchto dvou přístupů může být užitečné, protože každý model má své výhody a nevýhody, a vyvozením závěrů lze zdokonalit již existující přístup.

CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE

Cílem této bakalářské práce je analýza a srovnání regionálních politik Evropské unie a vybraných států postsovětského bloku s důrazem na jejich strukturu, účinnost a vliv na regionální rozvoj. Mezi úkoly této práce patří studium teoretických základů regionální politiky, analýza hlavních cílů, principů a nástrojů regionálních politik EU a postsovětských států, porovnání výsledků realizace regionálních politik a identifikace podobností a rozdílů.

Teoretická část této práce byla zpracována prostřednictvím analýzy odborné literatury. Informace o regionální politice obecně, strukturách a systémech, mechanismech realizace regionálních politik EU a postsovětských států byly převážně získány z tištěných publikací a knih. Informace o aktuálních programech zemí a historii regionálních politik bylo nutné hledat v online zdrojích a vědeckých článcích.

V praktické části bylo použito mnoho tabulek a grafů, které byly vytvořeny na základě statistik z oficiálních webů statistických úřadů vybraných zemí. S pomocí poskytnutých statistik byla provedena analýza a srovnání výsledků regionálních politik, byly identifikovány společné rysy a rozdíly.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 REGIONÁLNÍ POLITIKA

Regionální politika je součástí státní regulace, která se zaměřuje na rozdělování veřejných zdrojů. Jedná se o soubor opatření, která přispívají k racionálnímu rozložení výrobních sil a snižování regionálních disparit. Hlavním úkolem regionální politiky je ekonomický růst regionů a jejich rozvoj. Regionální politika je klíčovým prvkem pro zajištění udržitelného rozvoje státu. (Stejskal a Kovárník, 2009, str. 11-15)

Regionální politika pomáhá státu regulovat tržní procesy. Od let 1960-1970 se regionální politika etablovala jako nezbytná součást systému fungování států. Každý stát si sám volí vhodné způsoby regulace rozvoje regionů. Může jít o plánování a prognózování, regulaci pomocí fiskálního systému nebo jiných ekonomických regulátorů. (Pliseckiy, 2014, str. 32-35)

Regionální politika byla vždy předmětem výzkumu a diskusí, protože někdy není vnější pomoc subjektu faktorem, který stimuluje hospodářský růst. Finanční podpora by měla být poskytována krátkodobě a za podmínky, že bude impulsem pro hospodářský rozvoj. Proto byly položeny dvě výzkumné otázky: zda může být jakákoli pomoc stimulem hospodářského růstu a jak by měla být využívána. Odpověď na první otázku zněla, že dotace by měly být využívány k urychlení strukturálních změn, které jsou nezbytné k přizpůsobení se zvláštnostem konkrétního regionu. V historii existují příklady, kdy byla finanční pomoc zneužita a nijak nepřispěla k rozvoji regionů. Obecným závěrem, k němuž studie dospěly, je, že finanční prostředky směřující do méně rozvinutých zemí a regionů hrají především sociální, nikoli rozvojovou roli. Pokud jde o druhou otázku, studie zjistila, že rozvinutější regiony využívají pomoc efektivněji díky svým vnitřním kapacitám. Regionální politiky tedy nemusí vždy nerovnosti snižovat, ale někdy je mohou naopak zvyšovat. (Kolektiv autorů, 2017, str. 34-36)

1.1 Cíle

Hlavním a nejdůležitějším cílem regionální politiky je snížit úroveň rozdílů mezi regiony. Mezi úkoly k dosažení tohoto cíle klade regionální politika důraz na zlepšení životní úrovně obyvatelstva, posílení společného hospodářského prostoru. (Salmina, 2017, str. 1-4)

Cíle regionální politiky jsou určeny problémy, které v jednotlivých zemích existují. Například v málo rozvinutých regionech, kde převažuje zemědělství, je nutné vytvořit a udržovat průmyslovou infrastrukturu. V zaostalých oblastech, které mají zaostalou strukturu průmyslu, je třeba vytvořit podmínky pro reformu a přizpůsobení hospodářství, aby se snížila nezaměstnanost a zvýšil hrubý regionální produkt. (Musaev, 2011, str. 52-54)

1.2 Nástroje

K naplnění cílů stanovených regionální politikou jsou zapotřebí prováděcí nástroje. V souladu s tím si každý subjekt zvolí nejlepší variantu pro realizaci aktuálních cílů. (Stejskal a Kovárník, 2009, str. 82)

Různé země používají k provádění regionálních politik různé mechanismy, ale rozdělení nástrojů na makroekonomické a mikroekonomické zůstává společné. Makroinstrumenty se týkají mechanismů používaných centrální úrovní vlády. Jedná se o monetární, fiskální a obchodní politiku. «Mikroinstrumenty ovlivňují pracovníky (práci) a podnikatele (kapitál)».

V případě mikroekonomické regulace se jedná o politiky, které podporují pohyb pracovních sil a kapitálu. Může jít o migrační politiky, účinky na proces, výstupy a vstupy výroby. Děje se tak prostřednictvím dotací, grantů, daňových pobídek, subvencí apod. (Limonov, 2023, str. 27-29)

Makroekonomické mechanismy úzce souvisejí s celkovou hospodářskou situací v zemi i ve světě.

- Fiskální politika: stanovení daní, které mají být zaslány do rozpočtu určitých regionů, snížení daní pro určité subjekty.
- Monetární politika: lepší úvěrové podmínky v podporovaných regionech.
- Protekcionismus (obchodní politika): snížení dovozních limitů a cel pro výrobu v zaostalých regionech. (Stejskal a Kovárník, 2009, str. 84)

Stát může regulovat úroveň hospodářského rozvoje také přímými a nepřímými metodami.

Mezi přímé metody patří:

- Investice a dotace přidělené státem na rozvoj určitých prioritních odvětví hospodářství a regionů. Nejčastěji se jedná o prostředky poskytované na rozvoj infrastruktury a podporu podniků a výroby;

- Státní dotace přidělované nejslabším a zaostalejším regionům za účelem vyrovnání úrovně hospodářského rozvoje;
- Státní regulace cen a stanovení regionálních tarifů;
- Udělování licencí pro zahraniční obchod.

Metody nepřímé regulace jsou:

- Vytvoření daňového systému, který ovlivní investiční činnost, výrobu a migraci pracovních sil;
- Zavedení cel za účelem ochrany zájmů země na světovém trhu a zajištění jednotného hospodářského prostoru;
- Zřízení zvláštních a svěřeneckých fondů, každý pro specifické oblasti. (Limonov, 2023, str. 20-21)

2 REGIONÁLNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE

Regionální politika Evropské unie je zaměřena na všechny její subjekty. Její hlavním cílem je ekonomický růst regionů a zlepšení životní úrovně občanů. Je rozdělena do 5 oblastí, které zahrnují:

- 1) Poskytnout lidem příležitost získat vzdělání, práci a sociální podporu;
- 2) Investovat do malých a středních podniků;
- 3) Podporovat vědu, výzkum a inovace;
- 4) Zajistit ochranu životního prostředí;
- 5) Zlepšit dopravu a výrobu energie v boji proti změně klimatu. (Evropská Unie, 2023)

Regionální politika EU se řídí dvěma hlavními zásadami: solidaritou a soudržností. Solidarita představuje podporu regionů, které mají ekonomickou situaci horší, než je průměr všech subjektů. Soudržnost znamená, že snižování ekonomické nerovnosti je výhodou pro všechny regiony.

Regionální politika se v Evropské unii dělí na 3 úrovně: nadnárodní, národní a regionální. Na nadnárodní úrovni regionální politiku provádí Evropská komise a další evropské instituce. Na národní úrovni - vláda, ministerstva a další orgány členských zemí. Nositeli politiky na regionální úrovni jsou územní samosprávy a podniky, podnikatelé a instituce. (Stejskal a Kovárník, 2009, str. 35-36)

Velmi důležitou součástí regionální politiky Evropské unie je územní rozměr. Například některé regiony je třeba rozdělit na různé podoblasti, které mají svá specifika. Například v rámci jedné země Evropské unie mohou existovat jak hospodářsky slabé, tak silné regiony. Proto vznikla klasifikace regionů NUTS, která spočívá v rozdělení územních jednotek do tří úrovní: NUTS 1, NUTS 2 a NUTS 3. Tato klasifikace je založena především na rozdělení regionů do tří úrovní. Rozdělení vychází z počtu obyvatel žijících na daném území. (Kolektiv autorů, 2013, str.108-109)

2.1 Vývoj regionální politiky v EU

Při vzniku Evropského hospodářského společenství (EHS) se předpokládalo, že hospodářský růst vyřeší regionální problémy a zároveň zvýší hospodářskou soutěž. To mohlo přispět k problémům v regionech, kde se koncentrovala stará průmyslová odvětví. To znamenalo, že budou vyžadovat zvláštní pozornost a podporu. Vývoj regionální politiky prošel mnoha etapami. (Stejskal a Kovárník, 2009, str. 36-37)

V roce 1957 byly v Římských smlouvách poprvé zmíněny regionální rozdíly. V roce 1958 byl založen první strukturální fond-**Sociální fond**, a v roce 1957 **Fond pro regionální rozvoj**. Evropský akt stanovil základ a rámec pro provádění regionálních politik. Stalo se tak v roce 1986. Když se v roce 1988 připojilo Řecko, Španělsko a Portugalsko, byl vytvořen adaptační plán a všechny fondy byly začleněny do komplexní **«politiky soudržnosti»**. Maastrichtská smlouva z roku 1993 přinesla vytvoření Fondu soudržnosti, výbor regionů a zavedení zásady subsidiarity. V letech 1994-1999 se finanční prostředky fondu zdvojnásobily. Prostředky strukturálních fondů se tak staly jednou třetinou rozpočtu EU. V roce 2000 se na základě Lisabonské strategie priority mírně změnily. Regionální politiky začaly usilovat o hospodářský růst, snížení nezaměstnanosti a inovace. Rok 2004 byl ve znamení přistoupení deseti států k Evropské unii. V důsledku toho byl vytvořen zvláštní rozpočet na období 2004-2006. (Evropská komise, 2014)

2.2 Principy

Regionální politika Evropské unie se provádí na základě několika zásad, kterými jsou:

- 1) **Solidarita** (Ekonomicky vyspělé země poskytují prostřednictvím příspěvků do souhrnného rozpočtu podporu méně rozvinutým zemím) (Stejskal a Kovárník, 2009, str. 40-41)
- 2) **Subsidiarita** (Účelem principu subsidiarity je vytvořit a zajistit nezávislost v rozhodování orgánů provádějících politiku. Cíle jsou splněny na nejnižší možné úrovni) (Evropský parlament, 2024)
- 3) **Koncentrace** (Vydávání dotací regionům, které jsou na tom ve srovnání s ostatními hůře s cílem dosáhnout co nejlepšího výsledku. Zároveň budou zdroje poskytnuté na základě předem stanovených cílů)

- 4) **Partnerství** (Spolupráce orgánů na různých úrovních v otázkách rozdělování finanční podpory ze strukturálních fondů)
- 5) **Programování** (Pomoc v oblasti soudržnosti je realizována prostřednictvím víceprogramových projektů, pro které jsou zpracovány podrobné dokumenty)
- 6) **Adicionalita** (Prostředky, které jsou vydávány z rozpočtu EU, musí zvyšovat osobní rozpočty subjektu, kterému jsou poskytnuty. Nesmí se však snižovat příspěvky jednotlivých členských států)
- 7) **Monitorování a vyhodnocování** (Průběžné sledování a hodnocení aktivit a efektivity) (Stejskal a Kovárník, 2009, str. 40-41)

2.3 Evropské fondy a programy

Evropské fondy jsou hlavními nástroji regionální politiky. S jejich pomocí se investují finance do různých oblastí veřejného života. Jsou potřebné ke stabilizaci úrovně hospodářského a sociálního rozvoje členských států.

Hlavní strukturální fondy EU jsou:

- 1) Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR)
- 2) Evropský sociální fond (ESF)
- 3) Fond soudržnosti (FS)
- 4) Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV) a Evropský zemědělský záruční fond (EAFRD)
- 5) Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond (ENRAF)
- 6) Fond pro spravedlivou transformaci (EST)

Existují taky další fondy: Fond solidarity Evropské unie; Evropský fond pro přizpůsobení se globalizaci; Fond evropské pomoci nejchudším osobám; Azylový, migrační a integrační fond; Evropský fond pro strategické investice. (Dotace EU, 2024)

K dosažení těchto cílů slouží tzv. operační programy. Jedná se o hlavní strategické dokumenty regionální politiky Evropské unie. Každý program je zodpovědný za určitou oblast a obsahuje konkrétní cíle, priority, podporované projekty a určuje subjekty, které mohou získat dotace. (Vláda České Republiky, 2024)

Programy se liší podle toho, na které oblasti a regiony jsou zaměřeny. Existují například programy zaměřené na dopravu, životní prostředí, rybolov, spravedlivá transformace atd. Jsou potřebné ke zlepšení výkonnosti různých odvětví hospodářství a života lidí. Existují také programy přeshraniční spolupráce zvané INTERREG. Další skupinou operačních programů jsou programy nadnárodní a meziregionální spolupráce. (Dotace EU, 2024)

2.4 Cíle regionální politiky

Cílem politiky soudržnosti je posílit hospodářskou, sociální a územní spolupráci. Je realizována rozdělením globálních cílů na menší úkoly v různých oblastech a stanovením priorit pro jednotlivá období.

(Eur-Lex, 2024)

2.4.1 Programové období 2000-2006

Regionální politika na období 2000-2006 se vyznačovala třemi cíli. Všechny byly podporovány z evropských strukturálních fondů.

- Podpora rozvoje zaostávajících regionů

Tento cíl se týkal regionů, které měly HDP nižší než 75 % průměru EU. Na podporu udržitelného rozvoje v těchto regionech byly poskytnuty investice do výroby.

- Podpora oblastí potýkajících se s restrukturalizací

Tento cíl byl určen pro regiony, které neodpovídaly prvnímu cíli. Tyto subjekty se dlouhodobě potýkaly s vysokou mírou nezaměstnanosti a kriminality, špatným vzděláním a životním prostředím.

- Podpora politiky zaměstnanosti a vzdělání

V tomto cíli byl kladen důraz na snížení nezaměstnanosti. Za tímto účelem byla poskytována podpora rekvalifikacím, vzdělávání a školení. (Dotace EU)

2.4.2 Programové období 2007-2013

V období 2007 až 2013 měla politika soudržnosti tři cíle.

- Konvergence

Tento cíl byl zaměřen na regiony, které mají HDP na obyvatele nižší než 75 % průměru EU. Důležitým cílem bylo snížit nezaměstnanost a podpořit tvorbu pracovních míst.

- Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost

Tento cíl se týká subjektů s ukazateli, které byly vysoké, aby bylo možné tyto regiony přiřadit k prvnímu cíli. Tento cíl podporoval ekonomickou transformaci v průmyslových a městských oblastech i na vesnicích.

- Evropská územní spolupráce

Tento cíl podpořil přeshraniční spolupráci mezi regiony. (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2006)

2.4.3 Programové období 2014-2020

Cíle pro programové období 2014-2020 jsou stanoveny pro 6 oblastí:

- Inteligentní růst podporující začlenění

Tento cíl je rozdělen na dva záměry. Prvním je podpora konkurenceschopnosti pro růst a zaměstnanost. Tento cíl zahrnuje investice do vědy a inovací, transevropských sítí a rozvoje malých a středních podniků. Druhým záměrem je hospodářská, sociální a územní spolupráce. Tato oblast se zaměřuje na překlenutí rozdílů mezi regiony EU.

- Udržitelný růst: přírodní zdroje

V rámci tohoto cíle je kladen velký důraz na společnou politiku v oblasti zemědělství a rybnářství a na ochranu životního prostředí.

- Bezpečnost a občanství

Tento cíl zahrnuje opatření týkající se azylu a migrace, vnějších hranic a vnitřní bezpečnosti.

- Globální Evropa

Výdaje spojené s tímto cílem jsou určeny na mezinárodní činnost, humanitární pomoc.

- Správa
- Vyrovňovací platby (Rada Evropské unie, 2013)

2.4.4 Programové období 2021-2027

Cíle regionální politiky Evropské unie v období 2021 až 2027 směřují do 5 různých oblastí a měly by řešit problémy v různých sférách života obyvatel.

- Inteligentnější Evropa

Mezi úkoly tohoto cíle patří rozvoj a podpora inovací, rozvoj internetu a digitalizace, transformace hospodářství a podpora malých a středních podniků.

- Evropa bližší občanům

K naplnění tohoto cíle byly stanoveny úkoly, jako je rozvoj a podpora strategií rozvoje lidských sídel a udržitelného rozvoje měst.

- Sociálněji Evropa

Cílem je snížení nezaměstnanosti, podpora vzdělávání, rovný přístup ke zdravotní péči pro všechny a podpora sociálního zapojení.

- Zelenější, bezuhlíková Evropa

Prioritami v této oblasti jsou oběhové hospodářství, tvorba a rozvoj dopravy, která nebude znečišťovat životní prostředí, úspora zdrojů a jejich obnova. Velký důraz je kladen také na boj proti klimatickým změnám.

- Propojenější Evropa

K dosažení tohoto cíle je třeba optimalizovat mobilitu a rozšířit dopravní cesty a uzly. (Dotace EU, 2020)

3 CHARAKTERISTIKA POSTSOVĚTSKÉHO BLOKU A JEHO REGIONÁLNÍ POLITIKY

V roce 1991 se rozpadl Svaz sovětských socialistických republik, který tvořilo 15 republik s vlastním historickým a kulturním dědictvím a politickými a hospodářskými tradicemi. Tím vznikl postsovětský prostor. Přestože postsovětský prostor zahrnuje velké množství nezávislých států, stále mezi nimi existuje spojitost, která se do značné míry projevuje podobností hospodářského a politického vývoje. I přes mnohé podobnosti si státy vzniklé po rozpadu SSSR volí nejvhodnější strategii pro realizaci regionální politiky, a to na základě svých priorit, cílů, historických a kulturních charakteristik. Každá země má své vlastní regionální problémy. (Kolektiv autorů, 2021)

3.1 Regionální politika Ruska

V Ruské federaci hraje regionální politika velkou roli, protože tento stát zahrnuje 85 subjektů. Všechny regiony mají své vlastní charakteristiky, určované klimatickými faktory, přírodními podmínkami, historickými a kulturními předpoklady. To vše je důvodem vysoké úrovně nerovnoměrného socioekonomického rozvoje regionů. (Kolektiv autorů, 2018, str. 135-136)

Rusko je federativním státem, ve kterém se snoubí jednota státní moci s rozdělením pravomocí mezi orgány subjektů. (Kolektiv autorů, 2020, str. 40-41)

Sovětské dědictví mělo velký vliv na regionální politiku Ruska, jejímž principem bylo plánované hospodářství a určování specializace území. V tomto ohledu byla v raných fázích ruská regionální politika zapojena do reorganizace bývalého sovětského prostoru.

Federální úřady tvoří regulační rámec pro regionální politiku. Právní rámec upravuje otázky územního rozvoje země a jejího strategického plánování, postup při utváření krajských úřadů atd. (Kravets, 2023)

3.1.1 Vývoj regionální politiky

Historie ruské regionální politiky zahrnuje několik etap a začíná vznikem Ruské federace jako samostatného federálního státu.

První etapa zahrnuje období od roku **1990 do roku 1993** a je charakterizována bojem proti separatismu a rozpadu. Nejdůležitější otázkou bylo zachování celistvého ruského státu, protože hrozilo ukončení jeho existence. Boris Jelcin, první prezident Ruské federace, nabídl subjektům kompromis a udělil suverenitu. Regiony dostaly autonomii, ale neměly právo odtrhnout se od země. To následně způsobilo regionální rozdíly.

Po rozpadu Sovětského svazu některé subjekty vyjádřily přání odtrhnout se od Ruské federace kvůli neúspěšným politickým a ekonomickým reformám. Prezidentovi se ale podařilo ovlivnit šéfy krajů k podpisu **Federativní dohody**. Výsledkem bylo uzavření této dohody 31. března 1992 «mezi federálním centrem a třemi skupinami subjektů: republikami; územími, regiony, městy Moskva a Petrohrad; autonomní oblastí a autonomními okruhy.

Později vznikly spolky pro hospodářskou spolupráci. Proměny ale nepřinesly pozitivní výsledky. V podmínkách politických a ekonomických krizí bylo obtížné formulovat kompetentní regionální politiku.

Do roku 2000 probíhala druhá etapa, jejímž hlavním cílem bylo snižování rozdílů v regionálním rozvoji. Bylo uzavřeno cca 50 dohod o rozdělení výroby a rozdělení pravomocí mezi orgány státní správy a kraje.

Rok 1994 byl ve znamení vytvoření **Fondu finanční podpory**, který měl pomoci řešit problémy regionů. Toto období se vyznačovalo také převodem federálního majetku na kraje, investicemi, bojem s nezaměstnaností a podporou některých odvětví hospodářství. Velkou roli sehrálo přijetí **zákona č. 154-FZ ze dne 28. srpna 1995**, který přispěl ke vzniku třetí úrovně státní správy – místní samosprávy. V následujících letech se objevila **federální agentura**. Vznikla s cílem rozvíjet koncepci státní regionální politiky.

Začátek třetí etapy je spojen s nástupem Vladimira Putina k moci. Jeho první zakázkou v oblasti regionální politiky bylo vytvoření **7 federálních okresů** za účelem optimalizace vertikální moci. To se stalo důvodem posílení federálního centra a konsolidace regionálních subjektů, protože některé subjekty se staly součástí jiných. Ve stejném období

byl přijat **federální zákon «O postupu při vytváření Rady federace»**. To oslabilo pozici guvernérů při ovlivňování federální legislativy.

V roce 2004 byl vytvořen orgán, který řešil otázky delimitace pravomocí mezi kraji a centrem, ochrany práv národnostních menšin atd. Dostalo název **Ministerstvo pro místní rozvoj Ruské federace**. Vznikl také **Investiční fond**, jehož prostředky byly určeny na prioritní investiční programy. Třetí etapa se vyznačuje velkým průlomem v oblasti regionální politiky, ale objevuje se nový problém – koncentrace zdrojů do centra. (Trojickiy a Kirilova, 2020, str. 59-62)

Během čtvrté etapy byla konsolidována role regionů v ekonomice Ruska. Hlavními politickými směry jsou vyrovnání a stimulace. Probíhají administrativní a právní změny s cílem posílit obce.

Pátá etapa, která začala v roce 2013, je charakterizována nástupem ekonomických krizí a zhoršováním vnějších hrozeb. To je důvod, proč se hlavní důraz přesunul na zajištění vnější bezpečnosti země. Velká pozornost se začala věnovat nikoli ekonomickým faktorům, ale humanitárním, náboženským, kulturním a tak dále. (Kolektiv autorů, 2016, str. 3-4)

Nyní historie regionální politiky pokračuje, v zemi existují tři územní struktury: federální okresy, ekonomické regiony a makroregiony. V roce 2017 schválil prezidentský dekret «Základy státní politiky regionálního rozvoje Ruské federace na období do roku 2025». Ta se stala nástrojem snižování meziregionálních rozdílů a zlepšování kvality života obyvatel. (Trojickiy a Kirilova, 2020, str. 63)

Regionální politika tak ušla dlouhou cestu, která byla provázena mnoha obtížemi. Cíle a metody se několikrát změnily, což bylo nuceno přizpůsobit se novým výzvám domácí i zahraniční ekonomiky. (Kolektiv autorů, 2016, str. 5-7)

3.1.2 Struktura

V současné době neexistuje jasný systém orgánů regionální politiky. V září 2014 bylo zlikvidováno Ministerstvo pro místní rozvoj Ruské federace a jeho pravomoci byly

rozděleny mezi různé vládní orgány. Dnes je regionální socioekonomická politika Ruské federace rozdělena do dvou úrovní: regionální politika federálního centra a regionální politika ustavující entity Ruské federace. Každá úroveň má své vlastní instituce a orgány, které mají své zákonodárné pravomoci. Zákony vypracované v regionální politice definují cíle, ale nerozdělují je mezi konkrétní orgány, které budou za určitý cíl odpovědné.

(Kiskin, 2024, str. 8-9)

Orgánů, které jsou odpovědné za realizaci regionální politiky, je mnoho a všechny jsou umístěny na různých úrovních: na úrovni prezidenta Ruské federace, vlády Ruské federace, vládních komisí a výborů. Těch nejdůležitějších je několik:

Prezidentská administrativa pro vnitřní politiku zajišťuje interakci mezi hlavou státu a hlavami státních orgánů ustavujících subjektů;

Ministerstvo hospodářského rozvoje Ruské federace je odpovědné za vytváření a rozvoj zvláštních ekonomických zón v zemi;

Finanční vztahy mezi centrem a obcemi upravuje **Ministerstvo financí Ruské federace**.

Koordinaci mezi federálními výkonnými orgány a výkonnými orgány ustavujících subjektů zajišťuje **Vládní komise pro regionální rozvoj**. Tento institut regionální politiky je zodpovědný za řešení otázek mezirozpočtové politiky, územního plánování, kapitálových investic a tak dále. (Kolektiv autorů, 2020, str. 47-48)

3.1.3 Cíle a nástroje

Hlavními cíli regionální politiky je «zajištění rovných příležitostí pro uplatňování ekonomických, politických a sociálních práv občanů stanovených Ústavou Ruské federace», jakož i zvyšování životní úrovně obyvatelstva, zlepšování ekonomických ukazatelů, vědeckotechnický rozvoj a zvyšování konkurenceschopnosti země na světové scéně. (Výnos prezidenta, 2017)

Regionální rozvoj má také dvě stránky, z nichž jedna chce dosáhnout racionálního rozložení výroby po celé zemi a využití všech možných zdrojů a potenciálu každého regionu k dosažení ekonomické efektivity. Druhá chce zajistit sociální spravedlnost, aby obyvatelé každého regionu měli stejné možnosti a blahobyt.

Z hlediska právního rámce a systému regionální politiky je kladen velký důraz na snižování centralizace a rozdělování příjmů a daní do krajských rozpočtů. Cílem je také vytvoření příznivého prostředí v ustavujících subjektech pro přilákání investic a kompetentní rozdělení pravomocí mezi orgány státní správy. (Kolektiv autorů, 2020, str. 54-55)

Hlavními mechanismy realizace regionální politiky v Rusku jsou stanovení prioritních úkolů k dosažení cílů.

- 1) Vytvoření vhodné infrastruktury analýzou výhod a specializací regionů. Plánování umístění federální, regionální a komunální inženýrské, energetické a dopravní infrastruktury v souladu s cíli strategického plánování.
- 2) Přilákání investic do nestátního sektoru ekonomiky. To se děje prostřednictvím investičních projektů různých orgánů na různých úrovních a také stanovením preferenčních podmínek pro zdanění a celní sazby. O právo realizovat prioritní investiční projekty jsou pořádány soutěže, aukce a výběrová řízení.
- 3) Zlepšení mechanismů pro řízení vnitřní a vnější migrace. K dosažení tohoto cíle je vnitřní migrace stimulována prostřednictvím finanční podpory, dávek a dostupného nájemního bydlení. Stát poskytuje pomoc a podporu krajanům, kteří se dobrovolně rozhodnou vrátit do země. Omezování pracovní migrace do regionů s nadbytkem lidských zdrojů a přetíženým trhem práce.
- 4) Plánování ročního federálního rozpočtu pomáhá určit seznam prioritních oblastí pro financování. Subjektům Ruské federace, které dosáhly největšího úspěchu a tempa hospodářského růstu, jsou přidělovány dotace z federálního a regionálního rozpočtu.
- 5) Zajištění kompetentního rozdělení pravomocí mezi orgány státní správy. To se provádí sledováním výdajů a finančních závazků ustavujících subjektů Ruské federace, posilováním materiální a technické základny výkonných orgánů a rušením výhod, které nejsou efektivní. Velká pozornost je také zaměřena na vytváření mechanismů pro přilákání občanů k účasti na státní a obecní správě.

Realizace stanovených cílů by tak měla vést ke snížení regionálních nerovností a rozdílů v životní úrovni občanů, vzniku potřebné infrastruktury ve všech sídlech, rozvoji urbanizačního procesu a zvýšení investiční atraktivity. (Výnos prezidenta, 2017)

3.2 Regionální politika Kazachstánu

Vzhledem k tomu, že Kazachstán leží na rozhraní dvou kontinentů - Evropy a Asie, vyžadovala tato země vytvoření účinné regionální politiky. Kazachstán má velké množství regionů, které se liší rozlohou, sociálními a demografickými zdroji, úrovní hospodářského rozvoje atd.

Důležitou výzvou pro Kazachstán je nyní změna ekonomické základny směrem ke zboží a službám s vyšší přidanou hodnotou. A právě regionální politika je nejdůležitějším nástrojem k dosažení tohoto cíle. Nyní je tato politika zaměřena na aktivaci hospodářského potenciálu různých odvětví ekonomiky a území na základě jejich výhod. (OECD, 2020, str. 10-12)

3.2.1 Historie a vývoj

Vznik regionální politiky Kazachstánu lze přičíst letům 1996-1997. Tehdy vláda země vypracovala «**Koncepci regionální politiky Republiky Kazachstán**» s cílem vytvořit rovné příležitosti pro obyvatelstvo a efektivně rozdělit zdroje mezi regiony. Jedním z důležitých cílů byl rozvoj územní samosprávy, kterého se však nepodařilo dosáhnout, protože Kazachstán se stejně jako mnoho postsovětských zemí snažil obnovit ekonomiku a přizpůsobit se novým podmínkám. Tato koncepce se však stala důležitým základem pro další regionální politiku. V roce 1999 byl vydán výnos «**O pomoci regionům s poklesem ekonomiky**», který byl zaměřen na aktivizaci podnikatelského sektoru, obnovu zemědělství a rozvoj infrastruktury.

V roce 2002 byla vypracována **koncepce regionální politiky na období 2002-2006**. Jejím hlavním cílem bylo snížit rozdíly mezi regiony prostřednictvím investičních projektů zaměřených na vytvoření potřebné infrastruktury a zlepšení životní úrovně obyvatelstva. Aby bylo možné zhodnotit výsledky této koncepce, byl kladen důraz na následující ukazatele: zvýšení průmyslové výroby, "snížení podílu obyvatelstva s příjmy pod životním minimem ve městech s jedním průmyslovým odvětvím" a snížení nezaměstnanosti.

Následně byl vypracován **Výhledový plán územního rozvoje země do roku 2020**. Tento projekt zdůraznil potenciál jednotlivých regionů. Nejdůležitější v regionální politice byl územní rozvoj, přičemž zvláštní pozornost byla věnována aglomeracím. (Kolektiv autorů, 2020, str. 790-795)

Později bylo vypracováno a realizováno mnoho programů, které byly spojeny do jedné strategie «**Program rozvoje regionu**». Program «Modernizace bydlení a komunálních

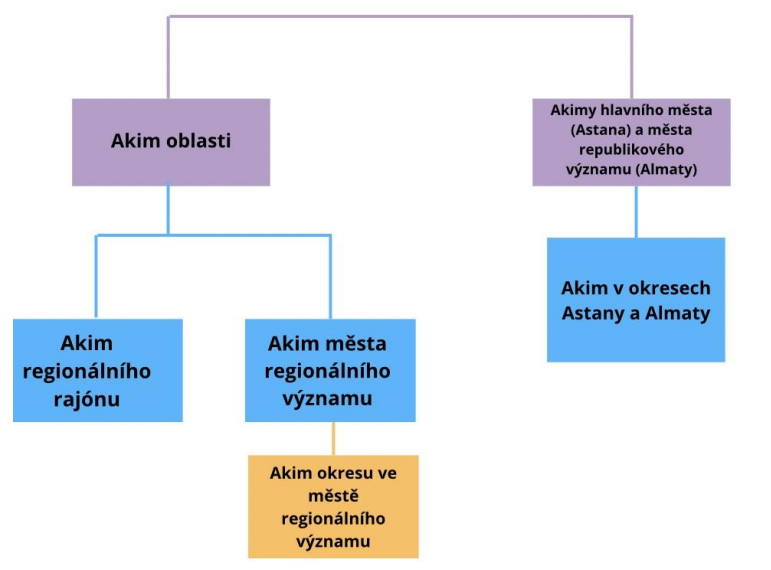
služeb na období 2011-2020» byl zaměřen na zajištění komfortních podmínek pro bydlení obyvatel a zlepšení bytové infrastruktury. Program rozvoje měst s jedním průmyslovým odvětvím byl vytvořen s cílem vyřešit důležité problémy v těchto oblastech, jako je odliv obyvatelstva, zhoršení stavu infrastruktury apod. Další strategie "Ak Bulak" měla zajistit obyvatelstvu pitnou vodu v potřebném množství a dobré kvalitě.

Vzhledem ke koncepci regionálního rozvoje se počet obyvatel v aglomeracích zvýšil, ale nemohl být zohledněn, protože se zvýšila míra migrace z celé země. Za zmínku stojí, že program vedl ke zlepšení infrastruktury a systémů zásobování vodou, likvidace odpadních vod a zásobování teplem. (Mukan, 2018, str. 505)

3.2.2 Struktura

Hlavním orgánem ústřední správy v otázkách regionální politiky je vláda, zejména Ministerstvo národního hospodářství Republiky Kazachstán. To je zodpovědné za rozvoj aglomerací, analýzu regionů, monitorování a hodnocení činnosti místních samospráv. Vláda odpovídá za přidělování rozpočtových prostředků regionům. (Vláda Kazachstánu)

Místní samosprávy jsou součástí jednotného systému, který je podřízen národní vládě. V čele místního výkonného orgánu stojí **akim**. Ten se podílí na tvorbě akimátů, prvků systému. Provádí také státní politiku a věnuje velkou pozornost zájmům svého území. Také subjekty mají zřízeny orgány různých ministerstev, jejichž činnost je zaměřena na konkrétní region.

Graf 1 Postup jmenování a odvolání Akimů

(Zdroj: Academia, 2015)

Kazachstán má také místní reprezentativní orgány zvané maslikhaty. Maslichaty jsou voleny občany ve všeobecných, přímých a rovných volbách. Maslichaty jsou zřízeny pouze na úrovni oblastí, rajonů, Almaty a Astany. Mezi funkce maslikhatů patří: vypracování programu rozvoje subjektů, schvalování místních rozpočtů a zpráv o jejich plnění, vytváření a kontrola komisí, správa práce maslikhatů, výkon pravomocí, které jim byly svěřeny zákony atd.

Jedním z hlavních prvků vztahu mezi zastupitelskými a výkonnými orgány je možnost maslikhatů vyslovit akimovi nedůvěru. I s touto funkcí jsou však maslikhatové při provádění regionální politiky velmi omezeni a jsou akimům silně podřízeni.

Základem struktury regionální politiky v Kazachstánu je tedy vertikální moc a hierarchie. Zároveň se každoročně zvyšují pravomoci a možnosti poskytované místní samosprávě. (Berkutova, 2015, str. 39-45)

3.2.3 Cíle a programy

Z prohlášení vlády Kazachstánu vyplývá, že důležitým úkolem je nyní rozvoj dopravní, sociální, komunikační a energetické infrastruktury.

Vláda věnuje velkou pozornost rozvoji měst a venkovských sídel v oblastech, jako je podpora podnikatelských aktivit, řešení dopravních problémů, vypracování komplexních plánů a diverzifikace ekonomiky.

Plánují se také dva projekty v oblasti plynárenského chemického průmyslu. Za tímto účelem byl vytvořen program výstavby závodu na zpracování plynu. Pro zajištění stabilních dodávek plynu obyvatelstvu se plánuje modernizace plynovodu Marat - Severní Kavkaz. Mnoho návrhů zákonů bylo připraveno také v oblasti bydlení a veřejných služeb s cílem zlepšit kvalitu života obyvatel ve všech regionech. (Sklar, 2021)

Strategické směřování země:

- Strategie Kazachstán-2050;

Podle této strategie plánuje Kazachstán do roku 2050 zvýšit hrubý domácí produkt a hrubý regionální produkt, zvýšit produktivitu práce a podíl vývozu nerostných surovin.

- Regulovaná urbanizace;
- Městské aglomerace;

Jejich rozvoj je plánován za účelem zvýšení investiční atraktivity území a kapacity regionálních trhů a jako mechanismus vyrovnávání úrovně územního rozvoje.

- Podporující venkovská sídla;

Jsou potřebné pro poskytování služeb producentům komodit, správních veřejných služeb, finančních služeb atd. (Ministerstvo regionálního rozvoje republiky Kazachstán, 2014)

3.2.4 Nástroje

Mechanismy realizace regionální politiky v Kazachstánu se dělí na ekonomické, sociální a politické. Ekonomické zahrnují regulaci prostřednictvím investic, dotací, kvót, privilegií a subvencí. Sociální mechanismy by měly vyrovnávat regionální rozdíly v takových ukazatelích, jako jsou příjmy a nezaměstnanost, zlepšovat sociální infrastrukturu a dopravní síť a chránit lidi před diskriminací na základě místa bydliště. Politické způsoby realizace regionální politiky se dělí na zahraniční a domácí politiku. Zahraniční politika zahrnuje zajištění bezpečnosti a celistvosti státu, zatímco vnitřní politika zahrnuje regulaci vztahů mezi různými politickými silami.

Dosavadní regionální politika Kazachstánu klade velký důraz na rozvoj nových koncepcí a programů, které budou zaměřeny na podporu hospodářské činnosti v rozvinutých regionálních centrech tak, aby se stala hnací silou modernizace země. (Toraighyrov university, 2020)

3.3 Regionální politika Běloruska

Nezávislé Bělorusko se objevilo v srpnu 1991. Pro Běloruskou republiku je regionální politika relativně nová. Po rozpadu Sovětského svazu se role a postavení regionů v zemi změnilo. Vlivem přechodu na tržní hospodářství prošel celý systém globálními změnami. Změnil se systém financování a řízení. Změny ekonomického systému vedly také k nárůstu rozdílů v socioekonomickém rozvoji regionů a odlivu kapitálu z méně rozvinutých do rozvinutějších subjektů. (Shashko, 2011, str. 69)

Hlavním cílem regionální politiky Běloruska je vytvořit příznivé podmínky pro každého obyvatele země, bez ohledu na místo jeho bydliště a přínos každého regionu pro ekonomiku státu. (Bogdanovich, 2016, str. 63)

3.3.1 Historie a vývoj

Rozpad Sovětského svazu vyvolal v Bělorusku sociálně-ekonomickou krizi, která ztížila řešení regionálních problémů, protože k jejich vyřešení bylo zapotřebí makroekonomické měnové, investiční a sociální politiky. Země také vyžadovala jednotu a spolupráci mezi republikovými a místními vládními orgány. Pro zajištění koordinované práce těchto orgánů byla zavedena **vertikální podřízenost řídicích orgánů**.

Byly vypracovány směrnice pro regionální rozvoj pro období 1996-2000. Hlavní cíle byly: racionální využití ekonomického potenciálu regionů, efektivní rozložení práce a zdrojů. Bylo navrženo vytvořit a podporovat tzv. **«body růstu»** – průmyslová centra, rozvinuté zemědělské oblasti, volné ekonomické zóny a tak dále.

Na základě zásad uvedených v dokumentech konference OSN v roce 1992 v Rio de Janeiro vypracovala Běloruská republika, první ze zemí Společenství nezávislých států, **Národní strategii udržitelného rozvoje**. Tato strategie se zabývala otázkami územního rozvoje, mezi nimiž lze nalézt otázky týkající se infrastruktury, využívání půdního fondu a rozvoje zemědělství, strategického plánování a řízení lidských sídel.

Následně Prezidium Rady ministrů v roce 2004 schválilo **Národní strategii udržitelného rozvoje Běloruské republiky na období do roku 2020**. Zahrnoval takové návrhy, jako je

zvýšení potenciálu subjektů, vytvoření systému přesídlení, překonání následků katastrofy v jaderné elektrárně v Černobylu a tak dále. Jednou z priorit byl rozvoj malých a středně velkých měst. To vedlo ke snížení nezaměstnanosti a zvýšení kvality života obyvatel. V roce 2011 byla zavedena opatření k zajištění udržitelného regionálního rozvoje. Patří mezi ně:

- 1) Prohlubování specializace prostřednictvím vytváření nových průmyslových odvětví;
- 2) Stimulovat podniky, které při výrobě využívají místní suroviny a slouží zemědělství;
- 3) Využití technologií ve výrobě, které šetří zdroje. Měly by být zaměřeny na vývoz výrobků a nahrazování dovozu. Velký důraz je kladen na výrobu bez škodlivých odpadů, které znečišťují životní prostředí a je založena na úsporách energií;
- 4) Zavádění inovací a rozvoj podnikání;
- 5) Posílení samosprávy místních orgánů.

Tato opatření však nevedla ke snížení regionálních rozdílů. Počet zaměstnaných se zvýšil pouze ve městě Minsk a Minské oblasti, ve zbytku se zvýšila nezaměstnanost. Tempo průmyslového růstu se zvýšilo pouze v regionech Minsk, Brest a Mogilev. V ostatních regionech měly tendenci klesat.

Od roku 2008 je jako hlavní ukazatel pro hodnocení účinnosti regionální politiky zvolen **hrubý regionální produkt**. Ukázalo se, že mezi některými regiony a ostatními jsou velké rozdíly. Velké regionální rozdíly vykazovaly i další ukazatele, jako jsou reálné mzdy, investiční aktivita a úroveň urbanizace. (Bogdanovich, 2016, str. 64-67)

Vypracovaná koncepce a program sociálně-ekonomického rozvoje Běloruské republiky na období 2021-2025 vytvořily regionální body růstu (středně velká města, která jsou významná z hlediska výroby). Některé regiony byly rozděleny do skupiny zaostávajících regionů, tj. bylo zavedeno rozdělení regionů podle kvality života lidí v těchto subjektech. Změny byly provedeny také v oblasti bydlení, investic a pobídkové politiky. Byly vypracovány důležité programy na podporu zemědělství a agrární výroby. Důležité úkoly byly stanoveny také v oblasti zdravotnictví, školství a personální politiky. V oblasti

zdravotnictví byl kladen důraz na zavádění nových technologií a vzdělávání se mělo stát rovným a dostupným pro všechny bez ohledu na region. (Vertinskaya, 2023, str. 314)

3.3.2 Struktura

V Běloruské republice existuje víceúrovňový systém veřejné správy. Pravomoci k provádění regionální politiky jsou rozděleny mezi federální centrum a místní samosprávy. Zároveň by všechny činnosti měly být prováděny v souladu s podmínkami ústavnosti: rovnost regionů, absence a prevence porušování práv subjektů, koordinace činností mezi různými orgány, zajištění potřebných zdrojů, dostupnost jasné právní úpravy atd.

Na regionální úrovni je státní moc Běloruska reprezentována **regionální radou poslanců, regionálním výkonným výborem a regionálním soudem**. Na federální úrovni existuje řada orgánů odpovědných za regionální politiku, jako je **Rada republiky, Rada ministrů, Sněmovna reprezentantů** atd. Úprava pravomocí při realizaci regionální politiky probíhá v souladu se zákonem "O místní správě a samosprávě v Běloruské republice" a Ústavou Běloruska. Místní samospráva je tedy nezbytnou součástí celého systému fungování státu. Tyto orgány byly vytvořeny s cílem stabilního a dynamického rozvoje území, založeného na jeho kulturním a historickém dědictví a rozmanitosti. (Bogdanovich, 2016, str. 68)

3.3.3 Cíle a programy

V současné době jsou hlavní směry regionální politiky Běloruska definovány dokumenty, jako je **Národní strategie udržitelného rozvoje Běloruské republiky do roku 2030, Koncepce národní bezpečnosti Běloruské republiky** apod. V současné době je důležitým úkolem přizpůsobit se rychle se měnícím podmínkám na trhu. To je nezbytné pro zvýšení konkurenceschopnosti podniků, stimulaci investičních a inovačních aktivit. Velké množství opatření je zaměřeno na uvolnění lidského potenciálu a zlepšení životní úrovně obyvatel státu. (Korshuk, 2019, str. 54-55)

Hlavním cílem však zůstává harmonický rozvoj všech regionů a snižování regionálních disparit. K dosažení tohoto cíle byly stanoveny dva hlavní úkoly:

- 1) "Vytváření vysoce produktivních pracovních míst s konkurenceschopnými mzdami" a podpora podniků, které poskytují obyvatelstvu více pracovních míst. To bude impulsem pro zlepšení exportu regionů a modernizaci podniků.

- 2) Vytvoření co nejpohodlnějších životních podmínek pro každého člověka. Především jde o zvýšení úrovně lékařské péče a zdravotnictví, změny ve školství, dopravě a bydlení.

Běloruská ekonomika čelí mnoha sankcím, takže cílem je také přizpůsobit podniky těmto změnám v ekonomice.

Jedním z nejdůležitějších programů hospodářského rozvoje Běloruska je program "**Vesnice budoucnosti**". Tato strategie je rozdělena na sociální a ekonomické bloky. Hlavním cílem strategie je snížit příjmovou diferenciaci mezi malými a velkými průmyslovými sídly. Zaměřuje se také na zlepšení kvality života lidí na venkově. (Belta, 2022)

3.3.4 Nástroje

Regionální politika v Běloruské republice je realizována prostřednictvím státních, regionálních a investičních programů. Ve většině případů se jedná o programy, které jsou financovány z republikových nebo místních rozpočtů. Aby mohl program vstoupit v platnost, prochází několika fázemi, mezi něž patří návrh programu, jeho projednání a schválení či neschválení radou ministrů nebo radou republikového orgánu a poté vstup programu v platnost.

Při sestavování ročního rozpočtu jsou na schválené programy vyčleněny finanční prostředky. V Bělorusku tedy neexistují fondy, které by poskytovaly finance a zdroje na konkrétní program, veškeré finance jsou čerpány z centralizovaného rozpočtu.

Objem mezirozpočtových transferů (dotací a subvencí) je stanoven na základě analýzy plnění rozpočtu a určení prioritních oblastí na základě minulých výsledků a odborných prognóz. Mechanismus vyrovnávání fiskální kapacity nebyl dosud zaveden.

Subvence jsou důležitou součástí regionální podpory. Jedná se o proces přenesení některých funkcí na místní orgány. Jsou velmi důležité pro programy rozvoje venkova, likvidace následků jaderné elektrárny v Černobylu apod. (Korsby, 2014, str. 34-35)

4 SHRNUÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

V teoretické části této práce byly představeny hlavní principy, mechanismy realizace a struktura regionálních politik Evropské unie, Ruska, Kazachstánu a Běloruska. Každá země si zvolila svou vlastní cestu a strategii. Regionální politika EU má jasný systém institucí a orgánů pro regionální rozvoj. Hlavními mechanismy provádění regionální politiky jsou strukturální fondy. Pro každé období Evropská unie vypracovává operační programy, které jsou zaměřeny na různé oblasti lidského života a státu.

Ruská regionální politika je charakterizována jasnou hierarchií a rozdělením pravomocí mezi různými orgány státní správy.

V Kazachstánu je regionální politika převážně prováděna na místní úrovni pomocí akymové a maslikhatové struktury. Na úrovni státu jsou vypracovány programy pro zlepšení sociálně ekonomické situace v zemi.

V Bělorusku, stejně jako v Ruské federaci, je činnost spojená s regionální politikou rozdělena mezi různé instituce státní správy. Hlavním programem Běloruska je koncepce udržitelného rozvoje, která je rozdělena do různých projektů.

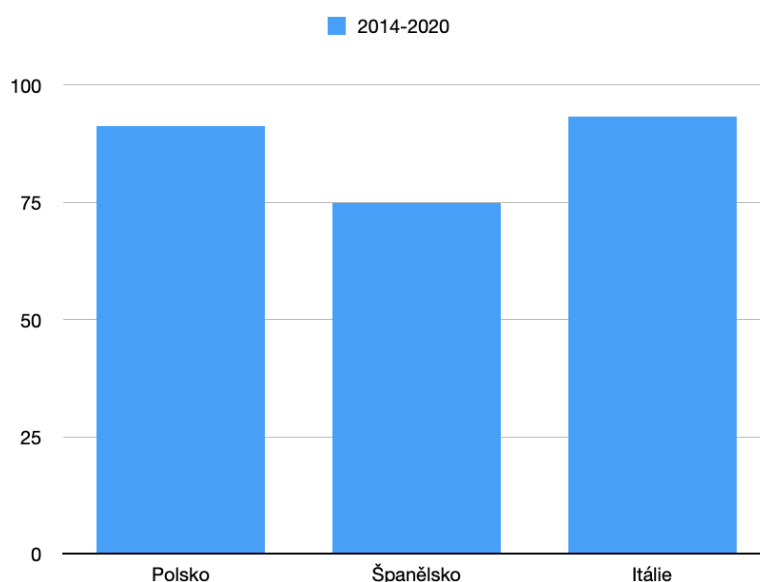
II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 ANALYZA SOUČASNÉHO STAVU REGIONÁLNÍ POLITIKY EU

Systém přerozdělování dotací v Evropské unii je složitý a víceúrovňový. Je zaměřen na snižování regionálních nerovností a podporu ekonomického růstu. Tato část bakalářské práce je věnována analýze konkrétních nástrojů realizace regionální politiky EU a jejich vlivu na hlavní sociální a ekonomické ukazatele nejdotevanějších regionů Evropské unie v programovém období 2014-2020, kterými jsou Polsko, Itálie a Španělsko. Pro analýzu vlivu regionální politiky na sociální a ekonomické ukazatele Polska, Itálie a Španělska jsem vybrala programy «Udržitelné a kvalitní zaměstnávání», «Síťové infrastruktury v dopravě a energetice», «Výzkum a inovace», protože pokrývají různé oblasti života obyvatel a přispívají k rozvoji států v různých směrech. (Evropská komise, 2024)

5.1 Socioekonomické ukazatele států EU a přehled dotací ze státního rozpočtu do regionů

Tři státy, které v programovém období 2014 až 2020 obdržely nejvíce dotací, jsou Itálie, Polsko a Španělsko. Vzhledem k tomu, že v rámci regionální politiky EU dostávají největší finanční podporu méně ekonomicky rozvinuté regiony ve srovnání s ostatními regiony, znamená to, že vybrané státy mají slabou ekonomickou výkonnost ve srovnání s ostatními zeměmi Evropské unie. (Evropská komise, 2024)

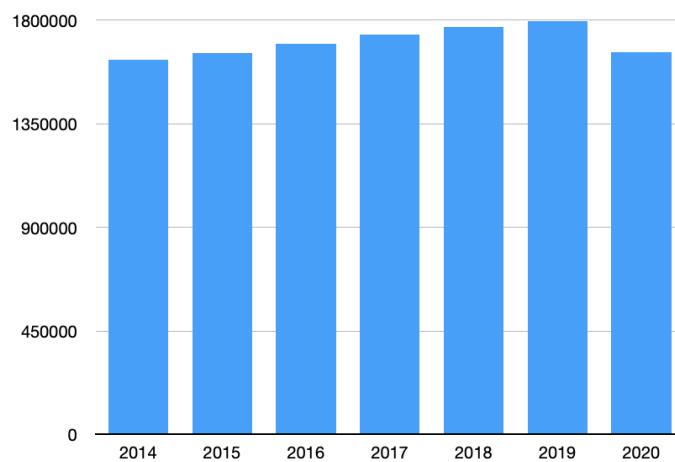

Graf 2 Počet dotací pro Polsko, Španělsko a Itálie z roku 2014 až do 2020
(Zdroj: Vlastní zpracování dle Evropské komise, 2024)

Nejvíce dotací získala Itálie, a to 93 miliard eur, na druhém místě se umístilo Polsko s 91 miliardami eur a na třetím Španělsko s téměř 75 miliardami eur.

Itálie je země na jihu Evropy. Sousedí se Švýcarskem, Rakouskem a Slovinskem. Itálie je členem Evropské unie a NATO od jejich vzniku. Hlavním městem je Řím. (Britannica, 2024)

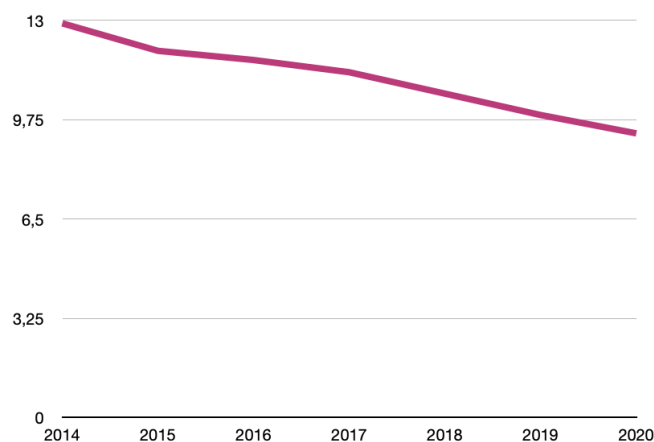
Pro programové období 2014 až 2020 byla Itálie zařazena mezi nejméně rozvinuté regiony (její hrubý domácí produkt byl nižší než 75 % evropského průměru). (Eurostat, 2024)

Graf 3 HDP Itálie 2014-2020

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, 2024)

Z grafu vyplývá, že hrubý domácí produkt Itálie v letech 2014 až 2019 postupně rostl, ale v roce 2020 došlo k prudkému poklesu. To může souviset s pandemií COVID-19. V roce 2020 tak dosáhl nejnižší hodnoty za celé období.

Graf 4 Míra nezaměstnanosti v Itálii 2014-2020

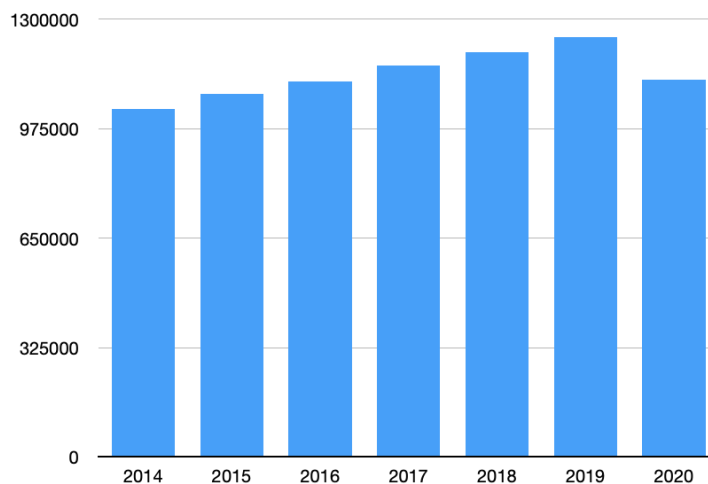
(Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, 2024)

Skutečná míra nezaměstnanosti v Itálii zůstává jednou z nejvyšších v eurozóně. V roce 2014 činila téměř 13 %. Míru nezaměstnanosti v zemi ovlivňuje ekonomická situace, demografický vývoj a flexibilita trhu práce. Přesto je zde patrný pozitivní trend a na základě grafu můžeme pozorovat pokles míry nezaměstnanosti v celém období 2014 až 2020.

Španělsko je transkontinentální země nacházející se v jižní Evropě a část jeho území leží v Africe. Sousedí s Francií, Andorrou, Portugalskem a Marokem. Hlavním městem je Madrid.

(Britannica, 2024)

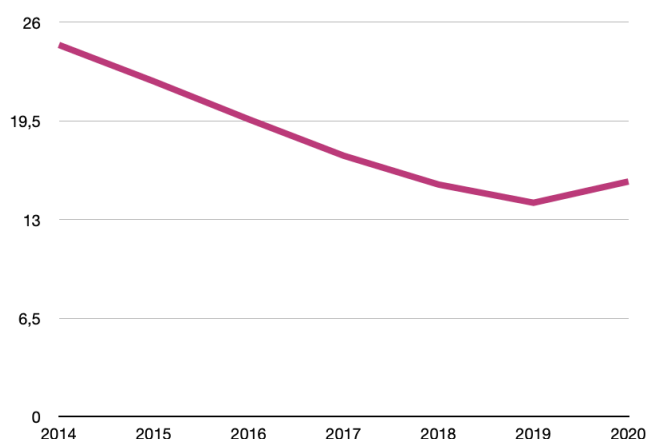
Ve Španělsku, stejně jako v Itálii, je hlavním problémem nerovnost mezi severními regiony, které jsou více industrializované, a jižními regiony.

Graf 5 HDP Španělska 2014-2020

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, 2024)

HDP Španělska po celé toto období rostl, s výjimkou roku 2020, kdy došlo k jeho prudkému poklesu v důsledku pandemie COVID-19. Tento pokles byl jedním z nejhlubších v eurozóně. Tento pokles byl výrazně ovlivněn stagnací odvětví cestovního ruchu, které je pro španělskou ekonomiku jedním z nejdůležitějších.

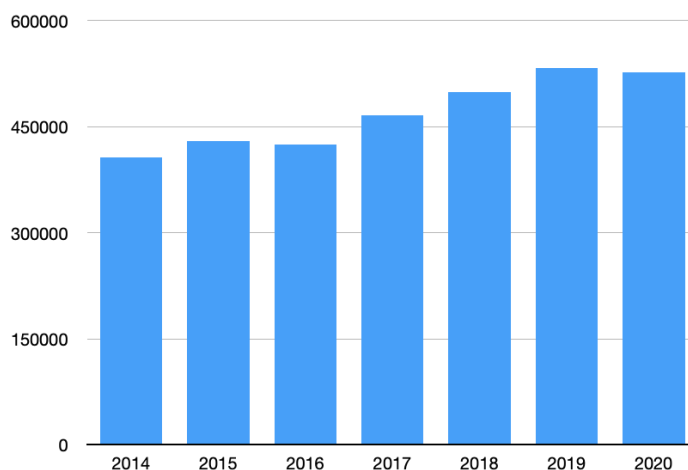
Graf 6 Míra nezaměstnanosti ve Španělsku 2014-2020

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, 2024)

Míra nezaměstnanosti ve Španělsku výrazně klesla a mezi lety 2014 a 2020 se snížila téměř o polovinu z 26 % na 13 %. Stále však zůstává jednou z nejvyšších v Evropské unii. V roce 2019 začala míra nezaměstnanosti opět stoupat a v roce 2020 dosáhla 15 %.

Polsko se nachází ve střední Evropě. Má pozemní hranice s Ruskem, Litvou, Běloruskem, Ukrajinou, Slovenskem, Českou republikou a Německem. Hlavním městem je Varšava. (Britannica, 2024)

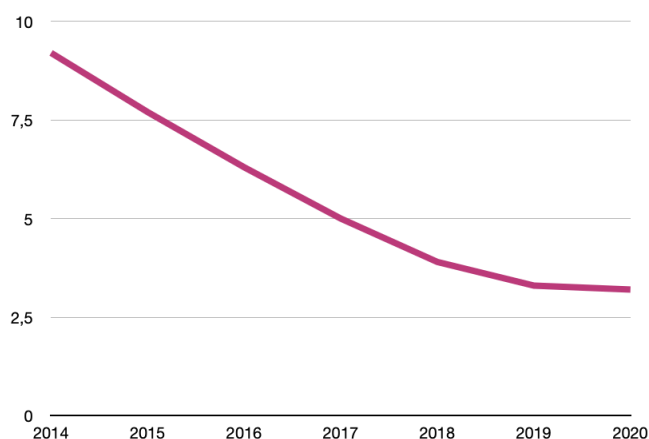
Na konci roku 2020 se Polsko umístilo na 6. místě z hlediska hrubého domácího produktu. Přesto však zůstává jednou z nejchudších zemí Evropské unie. Na konci roku 2020 činil HDP na obyvatele 13650 eur, což je více než 2krát méně než evropský průměr. (Elistratov, 2022)

Graf 7 Polský HDP 2014-2020

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, 2024)

Polský HDP zůstal v letech 2014-2016 stabilní a nevykázal výrazný růst. V roce 2017 však začal prudce stoupat a tento trend pokračoval až do roku 2019, v roce 2020 se hodnota HDP opět snížila v důsledku pandemie koronaviru. Navzdory tomu však polská ekonomika vykazovala jednu z nejvyšších měr odolnosti vůči pandemii mezi evropskými zeměmi, Španělsko a Itálie zaznamenaly v roce 2020 větší procentuální pokles HDP.

Graf 8 Míra nezaměstnanosti v Polsku 2014-2020

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, 2024)

Polsko má ze všech tří vybraných zemí nejnižší míru nezaměstnanosti, přičemž vykazuje velmi dynamické tempo poklesu. V období 2014 až 2020 se míra nezaměstnanosti snížila třikrát, z 9 % na 3 %. Zároveň Polsko v roce 2020 zaznamenalo nejnižší míru nezaměstnanosti od vstupu do Evropské unie, kdy dosahovala 20 %.

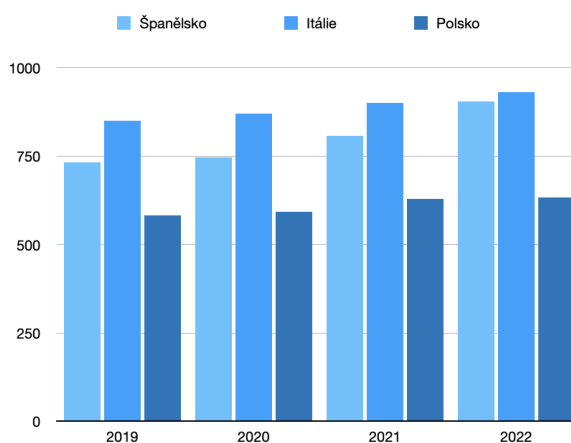
5.2 Vliv regionální politiky na socioekonomickou situaci v regionech

Cílem programu «Udržitelné a kvalitní zaměstnávání» je podporovat udržitelnou a kvalitní zaměstnanost a mobilitu pracovních sil. Většina dotací byla poskytnuta z Evropského sociálního fondu. V rámci tohoto programu získalo Španělsko 6 miliard eur, Itálie více než 7 miliard eur a Polsko 6 miliard eur. Včetně tohoto programu došlo ve všech třech zemích k poklesu míry nezaměstnanosti, s výjimkou roku 2020, kdy se míra nezaměstnanosti buď nezměnila, nebo začala růst. Program však měl jen malý nebo žádný dopad na průměrnou mzdu, která zůstala ve všech třech zemích v letech 2014 až 2020 na zhruba stejné úrovni. (Evropská komise, 2024)

Program «**Sít'ové infrastruktury v dopravě a energetice**», je zaměřen na rozvoj dopravní a energetické infrastruktury v Evropské unii. Cílem je vytvoření jednotné dopravní sítě v EU, která bude efektivní, a zajistit spolehlivé a dostupné dodávky energie pro všechny občany. Tento program se stal klíčovým v Polsku, kam bylo směřováno 27 miliard eur v období 2014-2020. Španělsko obdrželo více než 2 miliardy eur, Itálie téměř 3 miliardy eur. (Evropská komise, 2024)

Tento program přinesl dobré výsledky. V Polsku byla dokončena výstavba více než 1000 kilometrů silnic, modernizovány železniční trasy a postaveno více než 50 nových letišť. V Itálii byly také modernizovány železniční a silniční sítě a postaveno více než 30 nových přístavů. Ve Španělsku tyto ukazatele rovněž vzrostly. Program přispěl ke snížení dopravních nákladů, zkrácení doby cesty pro cestující a zlepšení bezpečnosti silničního provozu. (Eurostat, 2024)

Program «**Výzkum a inovace**» podporuje výzkumnou a inovační činnost v různých oblastech. Cílem programu je vyvíjet nové technologie a zvyšovat konkurenceschopnost podniků a ekonomiky. V rámci tohoto programu Polsko obdrželo přibližně 8 miliard eur, Španělsko více než 10 miliard a Itálie téměř 6 miliard eur. Hodnotit účinek tohoto programu je obtížné, avšak některé ukazatele těchto zemí se zlepšily. Ve všech třech zemích lze pozorovat nárůst státních a soukromých investic do výzkumu, zvýšil se počet patentových žádostí a nových produktů. Program také pozitivně ovlivnil trh práce, vytvořila se nová pracovní místa ve výzkumném a vývojovém sektoru. (Evropská komise, 2024)

Graf 9 Zaměstnanost v technologických a vědeckých odvětvích v Polsku, Španělsku a Itálii

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, 2024)

Na grafu vidíme zaměstnanost v technologických a vědeckých odvětvích v Polsku, Španělsku a Itálii, tj. po realizaci tohoto programu. Je vidět, že během tohoto období tento ukazatel v těchto třech zemích rostl, zejména významný nárůst dosáhla Španělsko.

Takto lze tedy označit všechny tři analyzované programy pro vybrané země za efektivní; přispěly k růstu sociálně ekonomických ukazatelů v těchto zemích.

6 ANALYZA SOUČASNÉHO STAVU REGIONÁLNÍ POLITIKY RUSKA

Politika rozdělování financí mezi regiony v Rusku se nazývá politika dotací k vyrovnání fiskální kapacity subjektů Ruské federace. Rozdělování probíhá v souladu s článkem 131 rozpočtového zákoníku Ruské federace na základě jednotného systému, který schvaluje vláda. Výše dotací se určuje podle poměru daní na obyvatele, které může obdržet konsolidovaný rozpočet subjektu Ruské federace, s přihlédnutím k úrovni ekonomického rozvoje a daňové základny a porovnáním obdobných ukazatelů v jiných regionech Ruska, a také se opírá o strukturu obyvatelstva, socioekonomické, klimatické a další podmínky. Ruská federace se skládá z 85 subjektů, z nichž 62 je závislých na dotacích ze státního rozpočtu, protože se nemohou uživit z vlastních prostředků. Zbývající subjekty jsou "dárcovské regiony", tj. subjekty, které se živí samostatně, přičemž většinu daní posílají do federálního rozpočtu. Takovými subjekty jsou například Moskva a Moskevská oblast, Petrohrad a Leningradská oblast, Chanty-Mansijský autonomní okruh atd.

(Byudzhetny kodeks, 2019)

6.1 Socioekonomické ukazatele regionů a přehled dotací ze státního rozpočtu do regionů

Rusko je federální stát a skládá se z 85 rovnoprávných subjektů, kterými jsou kraje, oblasti, republiky, autonomní oblasti, autonomní kraje a města federálního významu.

Tabulka 1 Počet dotací pro ruské regiony 2017-2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Rosstat, 2024)

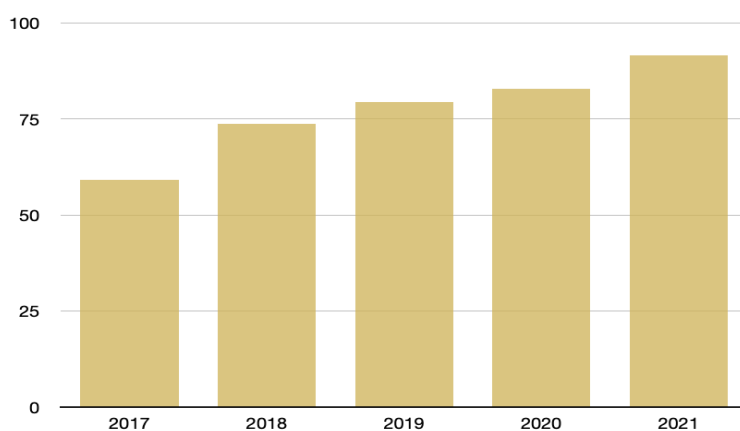
	2017	2018	2019	2020	2021
Republika Tuva	59,1	73,7	79,3	82,8	94,5
Ingušská republika	60,9	67,5	73,2	70,9	77,2
Republika Dagestán	623,4	676,1	713,7	748,2	806,8

V tabulce jsou uvedeny údaje o výši finanční podpory, která byla v letech 2017-2021 směřována do nejvíce dotovaných regionů Ruska. Jedná se o republiky Tyva, Inguško a Dagestán. V těchto dotovaných subjektech žilo v roce 2021 přibližně 5 % obyvatel země.

Tyto regiony se nacházejí daleko od hospodářských center a trhů a převažuje v nich hornatý terén. Tyto regiony rovněž sdílejí podobnou nízkou úroveň socioekonomického rozvoje, mají slabou aktivitu v národním hospodářství a jsou pod ruským průměrem, pokud jde o podíl zpracovatelského průmyslu na přidané hodnotě.

Republika Tuva se nachází ve Střední Asii a sousedí s Mongolskem. Tuva je jedním z nejméně ekonomicky rozvinutých regionů Ruska. Je to ovlivněno mnoha faktory, například klimatickými podmínkami, protože Tuva je daleko od hlavních hospodářských center a trhů, klima také omezuje zemědělskou produkci. Mezi další problémy, které způsobují nízkou produkci a poptávku, patří nízká úroveň investic, špatná infrastruktura, nízká úroveň vzdělání a odliv obyvatelstva. (Kulikov, 2021)

Nedostatečně rozvinutá dopravní síť, nedostatečná energetická kapacita, omezený přístup k internetu a další infrastrukturní problémy brzdí hospodářský rozvoj a negativně ovlivňují hrubý regionální produkt. V roce 2017 činil hrubý domácí produkt Tuvy 59,4 miliardy rublů, což odpovídalo 0,13 % ruského HDP. Tuva tak patřila k regionům s nejnižším hrubým domácím produktem na obyvatele v Rusku.

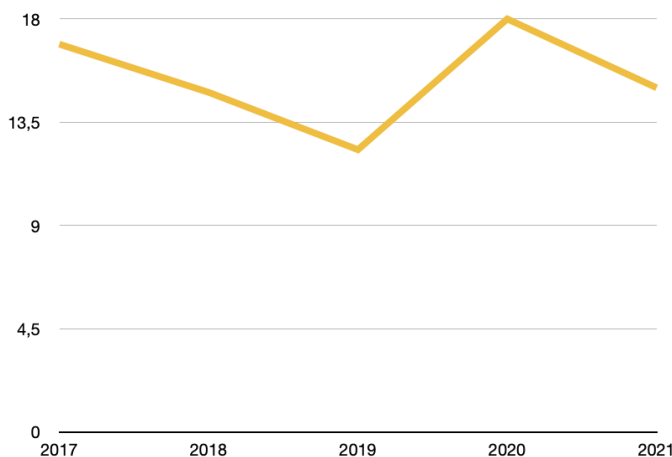
Graf 10 HRP Tuvy 2017-2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Rosstat, 2024)

Celkově vykazuje tuvinská ekonomika v letech 2017-2021 mírný růst.

Hrubý domácí produkt v běžných cenách se zvýšil z 59,4 miliardy rublů v roce 2017 na 91,5 miliardy rublů v roce 2021, což představuje nárůst o 36 %. Po očištění o inflaci však reálný růst hrubého domácího produktu v tomto období činil přibližně 20 %. Tempo růstu HRP Tuvy předstihlo ruský průměr.

Obtížné klimatické podmínky a nedostatečně rozvinutá výroba mají velký vliv na důležitý sociální ukazatel – míru nezaměstnanosti. Míra skutečné nezaměstnanosti v Tuvě je historicky vyšší než ruský průměr.

Graf 11 Míra nezaměstnanosti Republiky Tuva
2017-2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Rosstat, 2024)

V grafu vidíme, že míra nezaměstnanosti v letech 2017 až 2021 dosáhla v průměru 15 %. Můžeme také vidět pokles míry nezaměstnanosti od roku 2017 do roku 2019, ale v roce 2020 došlo ke skokovému nárůstu a míra nezaměstnanosti v tomto období dosáhla svého maxima. To může být způsobeno pandemií COVID-19. V roce 2021 se míra opět snížila.

Od roku 2017 do roku 2021 se ve federálním rozpočtu zvýšil počet dotací do rozpočtu Republiky Tyva. Tyto dotace byly získány na realizaci různých programů v různých oblastech, jako je bytová politika, zdravotní a vzdělávací politika, rozvoj dopravního systému apod.

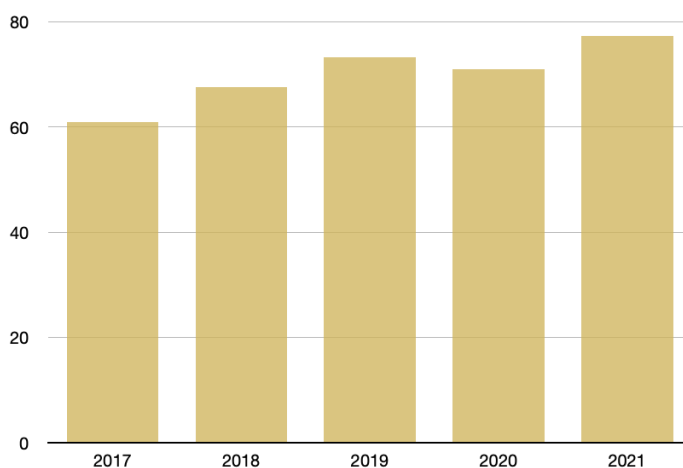
Důležitým programem, jehož cílem je snížit nezaměstnanost, je program "**Podpora zaměstnanosti na období 2019-2024**". Na realizaci tohoto programu bylo vyčleněno 387 milionů rublů. Jeho cílem bylo zlepšit podmínky ochrany práce, snížit napětí na trhu práce, poskytnout sociální podporu nezaměstnaným občanům a zajistit činnost center zaměstnanosti obyvatelstva. Výsledkem hodnocení účinnosti tohoto programu bylo zjištěno, že je průměrně účinný. Z celkových 29 ukazatelů bylo dosaženo 21.

Důležitým programem, který byl plně financován z státního rozpočtu s dotacemi ve výši téměř miliardy rublů, je program "**Komplexní rozvoj venkovských oblastí**". Jeho cílem bylo zvýšit atraktivitu venkovských oblastí pro investice a migraci. V důsledku tohoto

programu bylo dosaženo efektivity. Díky této programu začaly investice do základního kapitálu růst od roku 2019 a v roce 2022 dosáhly 17 milionů rublů, což je o 8 milionů rublů více než v roce 2017. (Ministerstvo ekonomického rozvoje a průmyslu Republiky Tuva, 2023)

Ingušská republika je nejmladší republikou Ruské federace. Územím republiky prochází část státní hranice Ruské federace s Gruzíí. Převažuje zde venkovské obyvatelstvo nad městským. (Oficiální internetové stránky zplnomocněného zástupce prezidenta Ruské federace v Severokavkazském federálním okruhu)

Její slabé postavení v ekonomice, stejně jako v případě Tuvanské republiky, je vysvětlováno její odlehlostí od hospodářských center a hornatou krajinou, která omezuje rozvoj infrastruktury. Významnou roli sehrál etnopolitický konflikt mezi Inguškem a Severní Osetií v roce 1992. Způsobil značné škody na hospodářství a vedl k odlivu obyvatelstva.

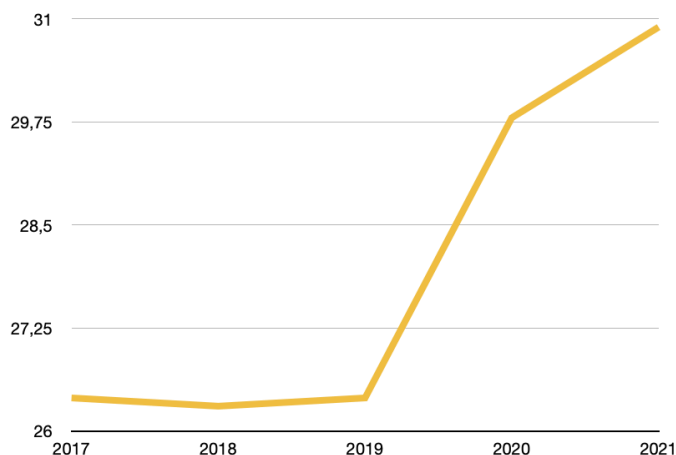
Graf 12 HRP Ingušetii 2017-2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Rosstat, 2024)

Celkově vykázala ekonomika Inguška v letech 2017-2021 slabý růst.

V hrubém domácím produktu v běžných cenách došlo k nárůstu z 60,9 mld. rublů v roce 2017 na 77,2 mld. rublů v roce 2021, což představuje nárůst o přibližně 19 %. Po očištění o inflaci však reálný růst hrubého domácího produktu v tomto období činil přibližně 5 %. Tempo růstu VHP Inguška zaostávalo za ruským průměrem.

Míra nezaměstnanosti v Ingušsku je devětkrát vyšší než ruský průměr a je nejvyšší v zemi. Důvodem je nejnižší úroveň odměňování práce v Ruské federaci a stínová zaměstnanost.

Graf 13 Míra nezaměstnanosti Republiky Ingušetie
2017-2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Rosstat, 2024)

Z grafu lze vyvodit, že od roku 2017 do roku 2019 se míra nezaměstnanosti v Ingušsku neměnila, neklesala ani nestoupala, ale v roce 2020 došlo ke skoku a míra nezaměstnanosti vzrostla na téměř 30 %, což lze vysvětlit pandemií, ale v roce 2021 míra nezaměstnanosti opět vzrostla o 1 %.

Ingušská republika je vzhledem ke své slabé ekonomické situaci jedním z nejvíce dotovaných subjektů v Ruské federaci. Ingušsko patří mezi regiony, v jejichž rozpočtech podíl dotací z federálního rozpočtu přesahuje 40 % vlastních rozpočtových příjmů. V roce 2020 obdržela republika podporu ve výši 11 miliard rublů, přičemž poměr dotací z federálního rozpočtu k vlastním rozpočtovým příjmům činil 74 % a v roce 2021 zůstal tento ukazatel stejný.

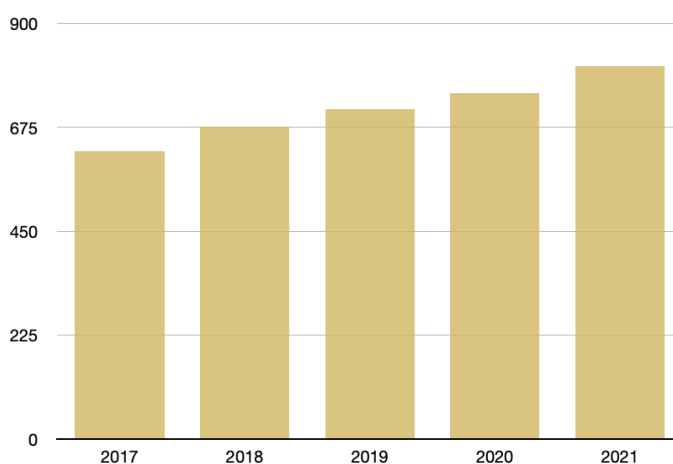
Vzhledem k tomu, že v Ingušsku je velmi vysoká míra nezaměstnanosti, je většina programů zaměřena na snížení nezaměstnanosti a zlepšení pracovních podmínek.

Program „**Systémová opatření ke zvýšení produktivity práce**“ je zaměřen na vytváření pobídek pro podniky a rozvoj exportního potenciálu podniků. Termín realizace od roku 2019 do roku 2024. Opatření přijatá v průběhu realizace programu: byl vytvořen systém vzdělávání zaměstnanců podniků a vzdělávání pracovníků, vytvořena infrastruktura zaměstnanosti, zavedeny organizační a technologické inovace. Na realizaci tohoto programu bylo vyčleněno přibližně 160 milionů rublů.

Významná část dotací ve výši přibližně 1 miliardy rublů byla přidělena na národní projekt „**Malé a střední podnikání a podpora individuální podnikatelské iniciativy**“. V rámci tohoto projektu je hlavním cílem rozšíření přístupu k finanční podpoře (zvýhodněné financování), vytvoření akceleračního systému pro malé a střední podniky, podpora zemědělců a rozvoj venkovské spolupráce a popularizace podnikání. Termíny realizace jsou stanoveny na období 2019 až 2024. Výsledkem realizace tohoto programu je zvýšení objemu výroby, vytvoření digitální platformy a snazší elektronický přístup pro malé a střední podniky.

Dotace ve výši přibližně 2 miliard rublů byly směřovány na realizaci programu "**Mezinárodní spolupráce a export**". Cílem tohoto programu je zvýšení objemu exportu. Díky této programu se v roce 2023 republika Inguško dostala k objemu exportu ve výši 12,7 milionů dolarů, což představuje překročení plánu o 8krát. (Vláda Republiky Ingušetie, 2024)

Dagestán je nejvíce multietnickým regionem Ruské federace. Nachází se na jižním okraji evropské části Ruska podél pobřeží Kaspického moře a sousedí s Ázerbájdžánem a Gruzíí. (Oficiální internetové stránky zplnomocněného zástupce prezidenta Ruské federace v Severokavkazském federálním okruhu)

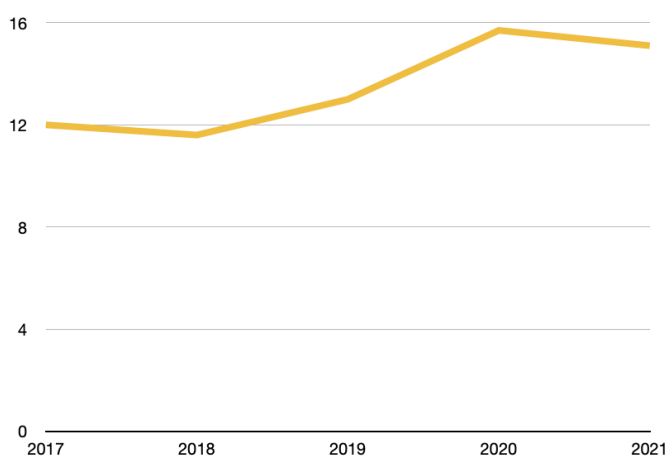
Graf 14 HRP Dagestánu 2017-2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Rosstat, 2024)

Republika Dagestán není nejslabším subjektem Ruské federace z hlediska ekonomických ukazatelů a podle údajů má významný náskok ve Hrubém regionálním produktu oproti Republice Tuva a Republice Inguško. Přesto však region čelí řadě sociálně-ekonomických problémů a je nejvíce dotovaným subjektem Ruské federace.

Celkově vykazuje hrubý domácí produkt Dagestánu v letech 2017 až 2021 růst. Struktura hrubého domácího produktu Dagestánu zůstává ve sledovaném období relativně stabilní. Dominuje těžba nerostných surovin (především ropy a zemního plynu), která tvoří 20-25 % HRP. Na druhém místě je zemědělství s podílem 10-15 %. Důležitou roli hraje také stavebnictví, obchod a veřejná správa, každá s podílem 10-15 %.

Hlavními problémy Dagestánu jsou nezaměstnanost a chudoba obyvatelstva. Tyto faktory brání ekonomickému růstu a ztěžují provádění účinné hospodářské politiky. Mezi příčiny těchto problémů lze zařadit nízkou úroveň mechanizace výroby, vysoké sazby zdanění a nedostatečně rozvinutou tržní infrastrukturu. Výrobci nemají dostatečné příjmy k rozšíření výroby, udržování a obnově materiální základny.

Graf 15 Míra nezaměstnanosti Republiky Dagestán 2017-2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Rosstat, 2024)

Úroveň nezaměstnanosti v Dagestánu v letech 2017 až 2019 zůstávala přibližně na stejné úrovni a nepřekračovala 13 %. V roce 2020 došlo v důsledku pandemie COVID-19 k prudkému nárůstu úrovně nezaměstnanosti, která dosáhla téměř 16 %. V roce 2021 začala tato úroveň opět klesat.

Dagestán je nejvíce dotovaným subjektem Ruské federace. Federální středisko každoročně alokuje významné finanční prostředky na podporu jeho rozpočtu. Důležitým programem, který je financován z státního rozpočtu, je program "**Realizace opatření v oblasti zaměstnanosti obyvatelstva, zaměřených na snížení napětí na trhu práce v Dagestánu**". Cílem tohoto programu bylo stimulovat udržování pracovních míst a snížit finanční zátěž

zaměstnavatelů na platy pracovníků. Doba realizace je od roku 2019 do roku 2022. Na tento program bylo vyčleněno 400 milionů rublů z federálního rozpočtu. V důsledku provedených opatření se počet občanů registrovaných v orgánech státní služby zaměstnanosti obyvatelstva Republiky Dagestán jako nezaměstnaní ke dni 1. ledna 2022 snížil na 34 tisíc osob oproti 106 tisícům osob ke dni 1. ledna 2021. Snížila se míra nezaměstnanosti a koeficient napětí na trhu práce.

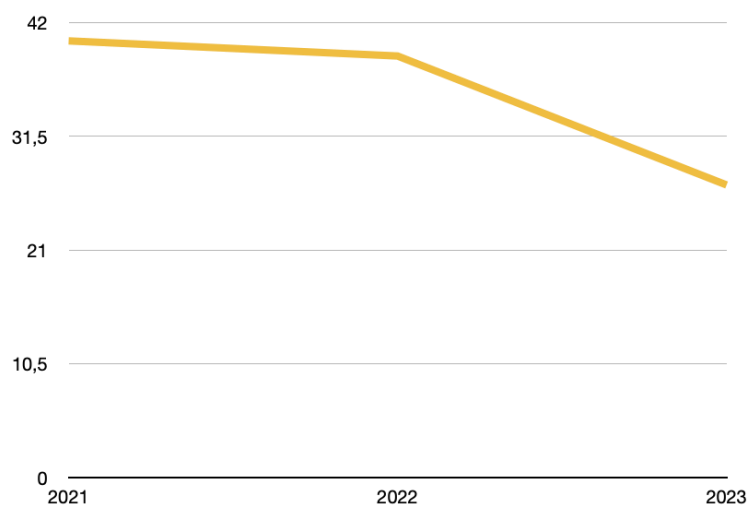
Program "**Rozvoj průmyslu a zvýšení jeho konkurenceschopnosti**", s daty realizace od roku 2021 do roku 2027, bylo vyčleněno téměř 3 miliardy rublů. Cílem této programu je zvýšení objemu exportu, zlepšení energetické bezpečnosti a efektivní využití zdrojů. Výsledkem byl růst exportu o 21% v roce 2023. Počet podniků zabývajících se exportem vzrostl o 40% ve srovnání s předchozím rokem. (Vláda Republiky Dagestán, 2024)

6.2 Vliv regionální politiky na socioekonomickou situaci v regionech

Republiky Dagestán, Ingušsko a Tuva jsou dlouhodobě dotovanými regiony, což znamená, že dostávají značné finanční prostředky ze státního rozpočtu Ruské federace. Tyto dotace hrají důležitou roli v socioekonomickém rozvoji těchto regionů. S nárůstem dotací se zlepšily důležité sociální a ekonomické ukazatele subjektů a zvýšila se životní úroveň obyvatel.

Díky realizovaným programům, které byly zaměřeny na průmyslový sektor, oživení ekonomiky, snížení nezaměstnanosti a zlepšení kvality života obyvatel, tak hrubý regionální produkt Tuvinské republiky v roce 2023 dosáhl téměř 102 miliard rublů. To znamená, že za posledních 6 let vzrostl hrubý domácí produkt republiky o téměř 38 %. Republika se tak dostala do první trojice lídrů země z hlediska tempa růstu HRP.

V roce 2021 činila míra chudoby v Tuvě 40,3 %, což je nejvíce v Rusku. Počet lidí žijících pod hranicí chudoby činil 137 200. (Rosstat, 2024)

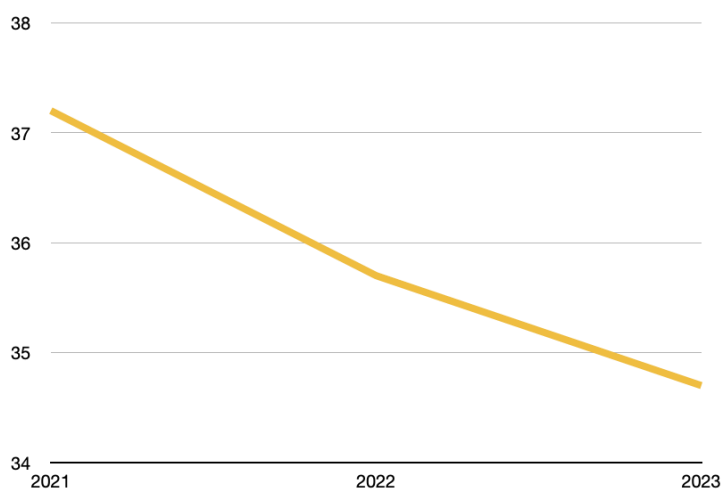

Graf 16 Míra chudoby Republiky Tuva 2021-2023

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Rosstat, 2024)

V roce 2022 se počet osob žijících pod hranicí chudoby snížil na 131,8 tis. a míra chudoby klesla o 1,4 % na 38,9 %. Nejvýraznější skok však nastal v roce 2023, kdy míra chudoby klesla oproti předchozímu roku o téměř 10 % na 27 %.

Díky zvýšeným veřejným investicím do infrastruktury a hospodářského rozvoje Ingušské republiky se její hrubý domácí produkt v roce 2023 zvýšil o 6 % oproti roku 2022 a činil přibližně 87 miliard rublů.

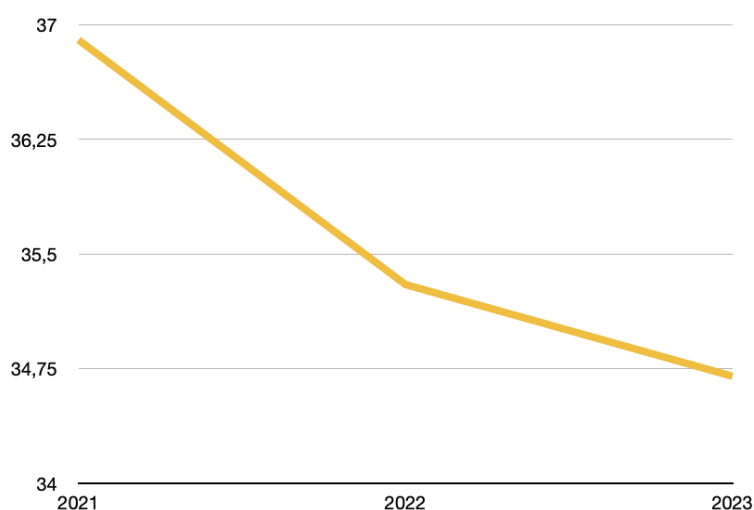

Graf 17 Míra chudoby Republiky Ingušetie 2021-2023

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Rosstat, 2024)

Míra chudoby v Ingušsku od roku 2021 klesá, ale tempo poklesu je nižší než ruský průměr. Za tři roky se míra chudoby snížila pouze o 3 %, což svědčí o neúčinnosti programů a potřebě nových politických přístupů ke zlepšení kvality života obyvatel Ingušské republiky.

Podle výsledků za rok 2023 vzrostla průmyslová výroba v Dagestánu oproti předchozímu roku o více než 14 %, zemědělství o téměř 6 % a investice o 5 %. Hlavní roli v tom sehrál státní program financovaný z federálního rozpočtu "Rozvoj průmyslu a zvyšování jeho konkurenceschopnosti". (Rosstat, 2024)

Graf 18 Míra chudoby Republiky Dagestán 2021-2023

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Rosstat, 2024)

Míra chudoby v Dagestánu od roku 2021 klesá, ale tempo poklesu je nižší než ruský průměr. Podobná situace je i v Ingušské republice - za 3 roky je pokles nižší než 3 %. Míra chudoby v roce 2023 je 2,4krát vyšší než ruský průměr.

Počet lidí žijících pod hranicí chudoby činí přibližně 35 % z celkového počtu obyvatel republiky. Z toho lze vyvodit, že stát musí věnovat velkou pozornost programům, které jsou zaměřeny na sociální podporu obyvatelstva, dostupnost bydlení, zlepšení vzdělání a zdravotní péče, stimulaci tvorby pracovních míst.

Analýza poskytnutých údajů ukazuje, že Ruská federace efektivně rozděluje dotace určené pro rozvoj průmyslu, podporu malých a středních podniků, zvýšení exportu a konkurenceschopnosti regionů. Nicméně mnohem méně prostředků je věnováno programům, které mají za cíl zlepšení životní úrovně obyvatelstva a snížení chudoby v

regionech, což vede k pouze mírnému zlepšení ukazatelů regionů v dynamice. Již delší dobu nedochází k žádným změnám a některé regiony zůstávají na dotacích, přičemž jsou silně závislé na zdrojích z federálního rozpočtu, což také brzdí jejich ekonomický růst. (Rosstat, 2024)

7 ANALYZA SOUČASNÉHO STAVU REGIONÁLNÍ POLITIKY KAZACHSTÁNU

V Kazachstánu je systém distribuce dotací založen na několika klíčových principech, přičemž hlavním z nich je vyrovnávání rozpočtové dostatečnosti (dotace jsou poskytovány regionům, jejichž rozpočtové příjmy neumožňují pokrýt náklady nutné k plnění jejich povinností). Při tom se bere v úvahu daňový potenciál regionu, úroveň sociálně ekonomického rozvoje a demografické ukazatele. Ze 17 oblastí a měst republikového významu jsou pouze čtyři dárci státního rozpočtu, zatímco ostatní jsou příjemci dotací. Tradičně jsou regiony, které přispívají významnými částkami do státního rozpočtu, západní ropné oblasti, jako jsou Atyrauská a Mangistauská oblast, stejně jako města Almaty a Astana. (Sadenova, 2022)

7.1 Přehled dotací ze státního rozpočtu do regionů a socioekonomické ukazatele regionů

Republika Kazachstán se skládá z 17 oblastí a 3 měst s republikovým statutem.

Tabulka 2 Počet dotací pro regiony Kazachstánu 2017-2022

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Adilet.kz, 2016-2020)

	2017	2018	2019	2020	2021
Turkestánská oblast	392,4	402,3	379,9	391,7	402,3
Východní Kazachstánská oblast	163,2	163,9	215,1	217,5	217,1
Žambylská oblast	158,1	161,9	194,7	193,9	194,5

V tabulce jsou uvedena data o počtu dotací pro oblasti, které v období od roku 2017 do roku 2021 obdržely největší finanční podporu z republikánského rozpočtu. Takto nejvíce dotací obdržely oblasti Turkestánská, Východní Kazachstánská a Žambylská.

Hlavními důvody, proč tyto regiony jsou nejvíce dotované, jsou nerovnoměrné rozdělení zdrojů (Turkestánská, Východní Kazachstánská a Žambylská oblast nemají významné zásoby ropy a plynu, což omezuje jejich daňové příjmy), slabě rozvinutá ekonomika (v těchto regionech je průmysl, zemědělství a služby nedostatečně rozvinuté, což omezuje

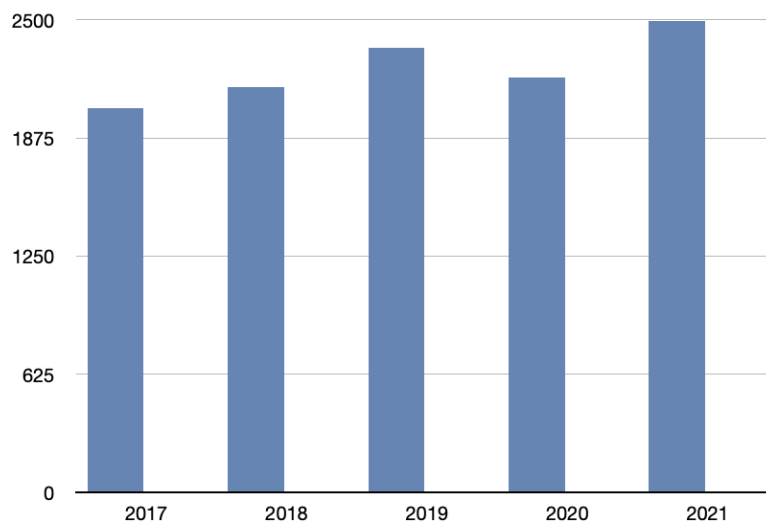
jejich daňové příjmy a vyžaduje větší státní investice), a geografické faktory (Turkestánská a Žambylská oblast se nachází v jižních částech Kazachstánu, kde je suchý klimát, což omezuje rozvoj zemědělství a vyžaduje další státní investice do infrastruktury).

V Kazachstánu jsou státní programy financované z republikánského rozpočtu stejné pro všechny regiony.

- 1) «**Plán zaměstnanosti**». Tento program je implementován v regionech s cílem snížit míru nezaměstnanosti, zlepšit kvalitu života obyvatelstva a podporovat podnikání. V roce 2021 bylo na realizaci tohoto programu vyčleněno 575 miliard tenge.
- 2) «**Еңбек өнімділігі**». Tento program má za cíl zvýšit produktivitu práce. Toho se dosahuje poskytováním dotací podnikům na modernizaci zařízení a zavádění nových technologií. V roce 2021 bylo na realizaci tohoto programu vyčleněno 150 miliard tenge.
- 3) «**Ауыл Аманаты**». Program zaměřený na rozvoj venkovských oblastí. V rámci tohoto programu jsou poskytovány granty na rozvoj infrastruktury, podporu podnikání a vytváření nových pracovních míst. V roce 2021 bylo na realizaci tohoto programu vyčleněno 800 miliard tenge. (Vláda Kazachstánu, 2024)

Žambylská oblast se nachází na jihu Kazachstánu a sousedí s čuískou a talasskou oblastí Kyrgyzstánu.

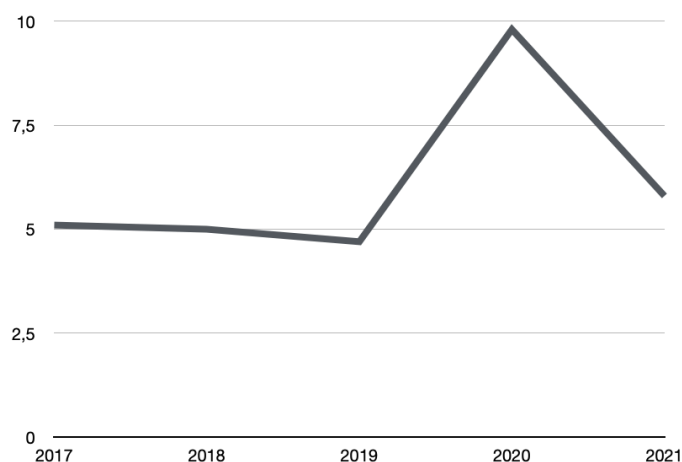
V Žambylské oblasti převažují podniky zemědělství a lehkého průmyslu, které nepřinášejí významné příjmy. Zpracovatelský průmysl není dostatečně rozvinutý, což omezuje možnosti diverzifikace ekonomiky a vytváření nových pracovních míst. V Žambylské oblasti existuje nedostatek moderních silnic, elektřiny, vody a dalších zdrojů, což brzdí rozvoj podnikání a atraktivitu regionu pro investory. (Internet zhurnal Vlast)

Graf 19 HDP Žambylské oblasti 2017-2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Stat.gov.cz, 2024)

HDP Žambylské oblasti postupně rostlo během tohoto období, avšak pouze mírně. HDP v roce 2021 vzrostlo o 19 % ve srovnání s rokem 2017. Snížení HDP v roce 2020 bylo spojeno s pandemií COVID-19, která měla negativní dopad na kazachstánskou i celosvětovou ekonomiku. Navzdory růstu zůstaly tempo růstu HDP Žambylské oblasti pod průměrem pro Kazachstán.

Graf 20 Míra nezaměstnanosti v Žambylské oblasti 2017-2021

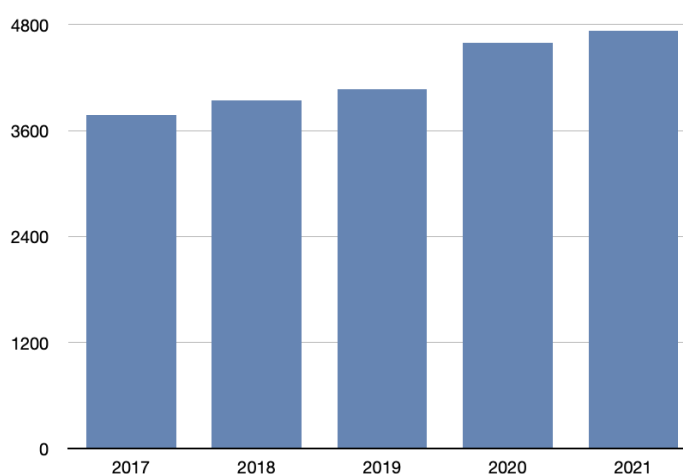
(Zdroj: Vlastní zpracování dle Stat.gov.cz, 2024)

Od roku 2017 do 2019 zůstala míra nezaměstnanosti přibližně na stejné úrovni, kolem 5 %, avšak v roce 2020 došlo k prudkému skoku kvůli pandemii COVID-19. V roce 2021 se téměř

vrátila na úroveň z roku 2019. Je třeba poznamenat, že po celé toto období byla míra nezaměstnanosti v Žambylské oblasti vyšší než průměrně v Kazachstánu (v roce 2021 bylo 4,5 %).

Východní Kazachstánská oblast je region v Kazachstánu, který se nachází ve východní části země a sousedí s Ruskem a Čínou.

Východní Kazachstánská oblast zaujímá 5. místo v objemu Hrubého regionálního produktu mezi všemi regiony Kazachstánu. Hornický průmysl je hlavním odvětvím ekonomiky tohoto regionu a představuje téměř 33 %. (Internet zhurnal Vlast)

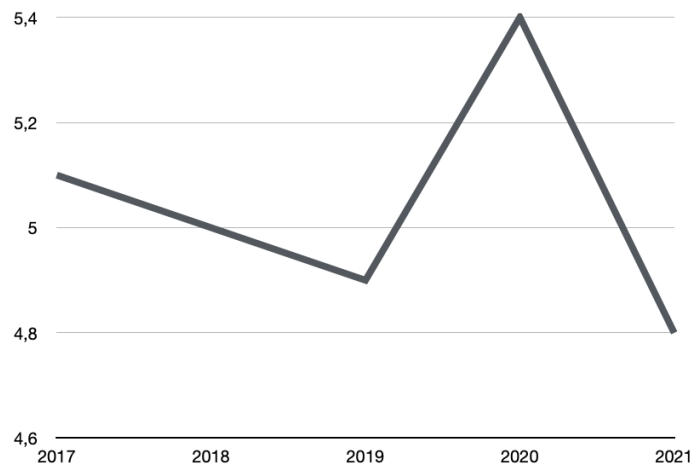

Graf 21 HDP Východní Kazachstánské oblasti 2017-2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Stat.gov.cz, 2024)

Celkově Hrubý regionální produkt Východní Kazachstánské oblasti prokázal stabilní růst v období 2017-2021. V roce 2021 převýšil ukazatel z roku 2017 o 21 %. Ekonomika tohoto regionu je celkově stabilní a má perspektivu pro další rozvoj.

Situace s nezaměstnaností v tomto subjektu Kazachstánu je stabilní. Úroveň nezaměstnanosti je mírně nižší než průměr v republice a existují pozitivní tendence k jejímu snižování. (Stat.gov.cz, 2024)

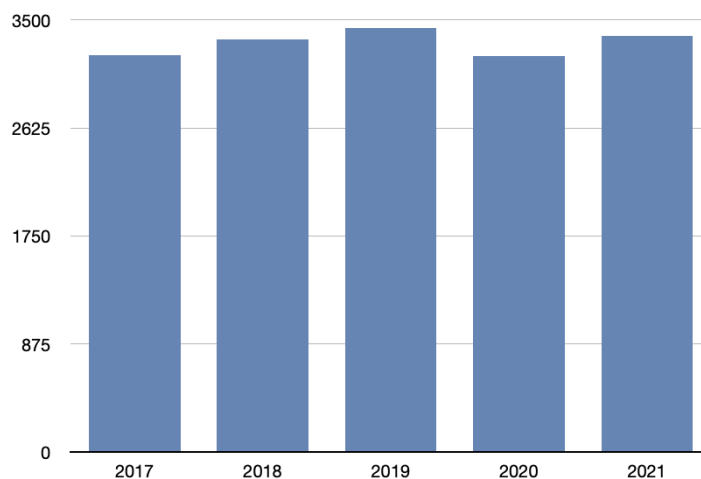
Graf 22 Míra nezaměstnanosti ve Východní Kazachstánské oblasti 2017-2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Stat.gov.cz, 2024)

Z grafu lze vyvodit, že úroveň nezaměstnanosti ve Východní Kazachstánské oblasti v období 2017-2021 byla stabilní, téměř se neměnila, a průměrně činila 5 %. Trochu vzrostla v roce 2020 kvůli pandemii, což jsme mohli pozorovat v mnoha regionech a zemích. V roce 2021 se tato úroveň opět snížila.

Turkestánská oblast se nachází na jihu Kazachstánu a je jedním z rozvinutých průmyslově-zemědělských regionů Republiky Kazachstán. Na jihu hraničí s republikou Uzbekistán.

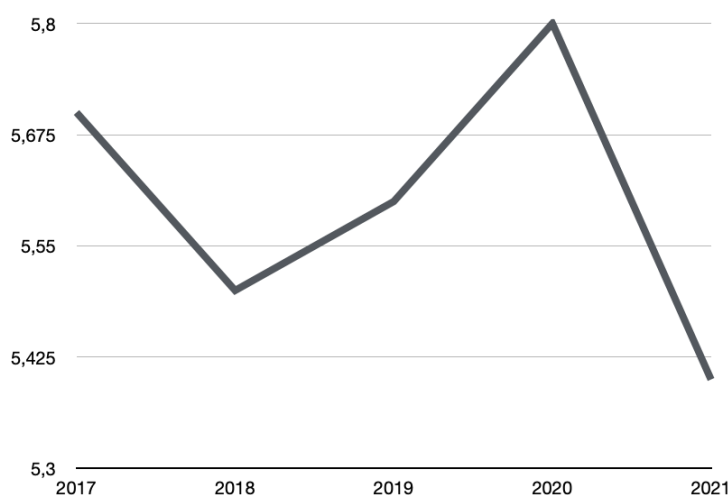
V hrubém domácím produktu Turkestánské oblasti jsou v průměru přibližně 3 % celkového HDP Kazachstánu. Tímto ukazatelem se tato oblast řadí na 12. místo mezi všemi regiony. (Internet zhurnal Vlast)

Graf 23 HDP Turkestánské oblasti 2017-2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Stat.gov.cz, 2024)

V letech 2017 až 2021 lze na základě údajů z grafu pozorovat mírný nárůst hrubého domácího produktu, ale v roce 2020 se hrubý domácí produkt oproti předchozímu roku snížil o téměř 7 %. V roce 2021 se tento ukazatel vrátil do výchozí pozice, na úroveň roku 2019. Tempo růstu hrubého domácího produktu tohoto subjektu bylo mírně vyšší než celostátní průměr. (Stat.gov.cz, 2024)

Graf 24 Míra nezaměstnanosti v Turkestánské oblasti 2017-2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Stat.gov.cz, 2024)

Míra nezaměstnanosti v Turkestánské oblasti byla téměř vždy pod celostátním průměrem. V regionu však existuje řada problémů, kvůli kterým se její úroveň nesnižuje. Patří k nim nedostatek pracovních míst, nízká kvalifikace pracovní síly a nesoulad mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce.

V letech 2017 až 2019 činila míra nezaměstnanosti v průměru 5 % a vykázala mírný pokles. V roce 2020 míra vzrostla na 5,8 %, ale v roce 2021 opět poklesla, čímž dosáhla nejnižší úrovně za celé období.

7.2 Vliv regionální politiky na sociálně ekonomickou situaci v regionech

Jak je patrné z počtu dotací poskytnutých na vládní programy, nejdůležitějším projektem je «Ауыл Аманаты», který je zaměřen na podporu podnikání a vytváření pracovních míst. Na tento program bylo v roce 2021 vyčleněno celkem 800 miliard tenge. Za poslední 4 roky

realizace programu bylo dosaženo určitých úspěchů. Ve venkovských oblastech bylo vytvořeno více než 200 tisíc nových pracovních míst, počet malých a středních podniků na venkově se zvýšil o 15 %, bylo vybudováno a rekonstruováno více než 2 tisíce sociálních zařízení (školy, nemocnice, silnice atd.), příjmy venkovského obyvatelstva se zvýšily o 10 % a míra nezaměstnanosti ve venkovských oblastech se snížila o 2 %. (Vláda Kazachstánu, 2024)

V roce 2023 činil hrubý domácí produkt Žambylské oblasti 2 823,7 miliardy tenge, což v porovnání s předchozími roky není velké číslo. Lze tedy konstatovat, že program pro tuto oblast byl z hlediska zvýšení objemu výroby neúčinný. V roce 2023 činila míra nezaměstnanosti v Žambylské oblasti 4,2 %. Jedná se o nejnižší ukazatel od roku 2017. To naznačuje, že opatření zaměřená na snížení míry nezaměstnanosti v rámci tohoto programu byla účinná.

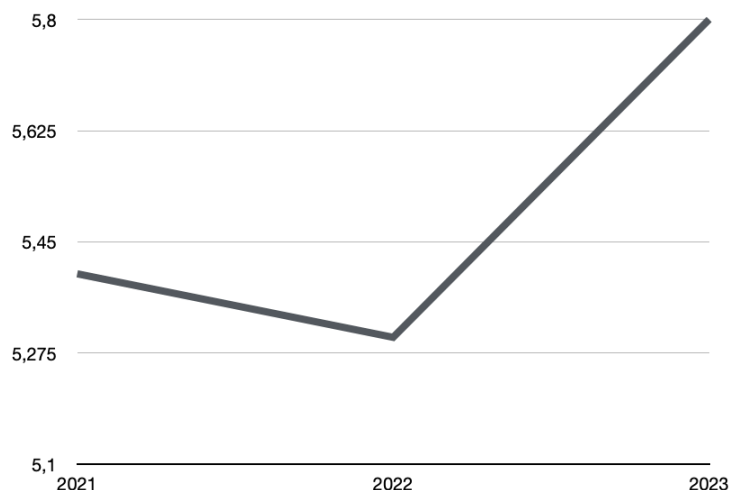
V roce 2023 činil hrubý domácí produkt Východní Kazachstánské oblasti 4 400,0 miliard tenge, což je méně než stejný ukazatel v roce 2021. Z hlediska tempa růstu GRP v roce 2023 Východokazachstánská oblast mírně zaostává za celostátním průměrem. Situace v této oblasti je tedy stejná jako v Žambylské oblasti. Míra nezaměstnanosti ve VKO v roce 2023 činila 4,6 %. Oproti roku 2021, kdy tento ukazatel činil 4,8 procenta, nedošlo k výraznému poklesu. Lze tedy konstatovat, že tento program pro Východokazachstánskou oblast byl zcela neúčinný a neovlivnil důležité socioekonomické ukazatele. (Stat.gov.cz, 2024)

V roce 2023 činil hrubý domácí produkt Turkestánské oblasti 2 220,1 miliardy tenge, což je horší výsledek než v roce 2021. Oblast tak zůstala mezi hospodářsky zaostalými regiony. Míra nezaměstnanosti činila 5,2 %, což je nejlepší ukazatel od roku 2017, ale tempo poklesu je stále pomalé. Program v tomto regionu tedy nepřinesl výrazné výsledky.

Lze shrnout, že program «Ауыл Аманаты» nebyl ve vybraných oblastech plně účinný. Dobrých výsledků dosáhly akce zaměřené na trh práce, ale program neměl žádný dopad na hrubý regionální produkt.

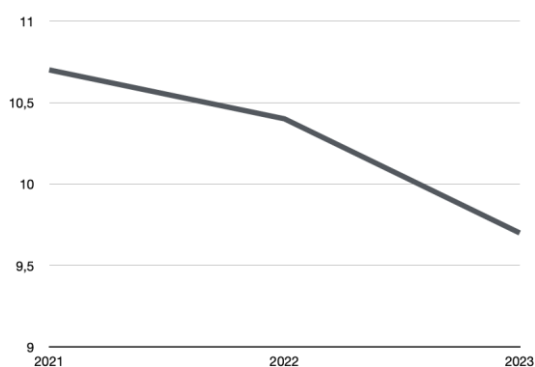
Program «Plán zaměstnanosti» je velmi podobný programu «Ауыл Аманаты», ale obsahuje velké množství projektů zaměřených na zlepšení kvality života lidí a snížení chudoby. V roce 2021 bylo na tento program vyčleněno 575 miliard tenge. (Vláda Kazachstánu, 2024)

V roce 2023 se v Žambylské oblasti zvýšil podíl obyvatel, kteří mají příjmy pod hranicí životního minima, tj. pod hranicí chudoby. Opatření zaměřená na zlepšení kvality života lidí tak nejenže nepřinesla žádné výsledky, ale přispěla ke zhoršení situace.

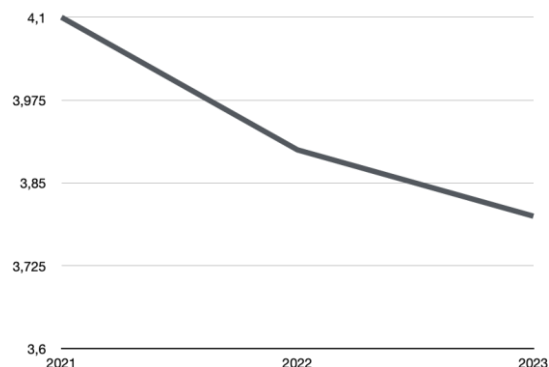

Graf 25 Míra chudoby v Žambylské oblasti 2021-2023

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Stat.gov.cz, 2024)

Graf 26 Míra chudoby v Turkestánské oblasti 2021-2023

Graf 27 Míra chudoby ve Východní Kazachstánské oblasti 2021-2023

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Stat.gov.cz, 2024)

Jiná situace je ve Východní Kazachstánské oblasti a Turkestánské oblasti, kde se míra chudoby od roku 2021 do roku 2023 snížila. To znamená, že opatření v rámci tohoto státního programu v této oblasti lze označit za účinná.

Na základě skutečnosti, že se ukazatel ve dvou vybraných oblastech zlepšil a v jedné zhoršil, můžeme program «Plán zaměstnanosti» označit za ne zcela efektivní.

8 ANALYZA SOUČASNÉHO STAVU REGIONÁLNÍ POLITIKY BĚLORUSKA

Konsolidovaný rozpočet Běloruska se dělí na republikánský a místní. Většina peněz míří do republikánského rozpočtu, a poté dochází k rozdělení do místních rozpočtů. Téměř všechny 7 subjektů Běloruské republiky jsou dotované. Pouze Minsk a Minská oblast nepotřebují zvláštní dotace, nicméně stále nějakou část z republikánského rozpočtu obdrží. (Blog Grodno,2023)

V Běloruské republice se nerozpracovávají konkrétní programy pro každý region, které by byly financovány z veřejného rozpočtu. Zde se provádějí jednotné programy pro všechny oblasti a každá oblast obdrží dotace na jejich realizaci podle potřeby. Důležitými státními programy jsou takové programy jako "Zemědělský podnik", "Inovační rozvoj", "Sociální ochrana", "Zdraví obyvatelstva a demografická bezpečnost" a další.

(Ministerstvo ekonomiky Republiky Bělorusko)

8.1 Socioekonomické ukazatele regionů a přehled dotací ze státního rozpočtu do regionů

Tabulka 3 Počet dotací pro regiony Běloruska 2017-2022

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Ministerstva Financů Republiky Bělorusko, 2024)

	2017	2018	2019	2020	2021
Vitebská oblast	502,6	531,1	675,4	812,0	881,9
Mogilevská oblast	483,3	529,8	666,7	818,6	914,2
Brestská oblast	470,0	499,8	564,9	769,8	842,0
Gomelská oblast	431,3	519,7	654,9	768,1	773,4
Grodnenská oblast	358,9	382,8	463,5	561,8	631,7
Minská oblast	122,5	42,6	108,0	172,9	186,0

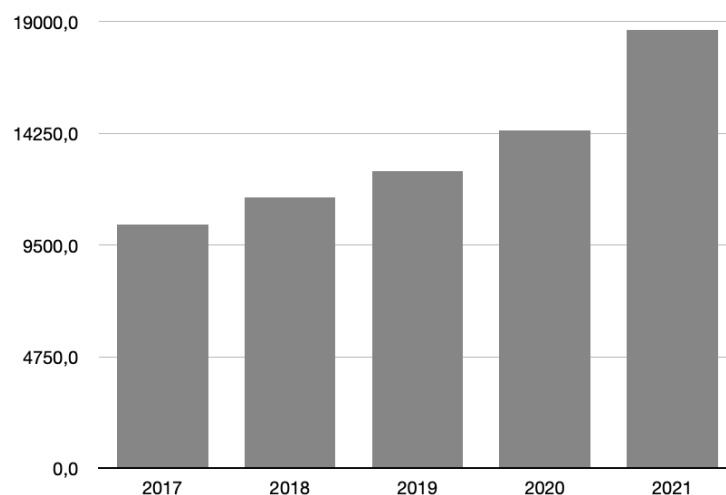
Na základě údajů v tabulce lze usoudit, že nejvíce dotovanými regiony jsou Vitebská, Mogilevská a Brestská oblast. Nejméně dotovanými jsou Grodnenská a Minská oblast.

Programy, na něž jsou poskytovány dotace:

- 1) "**Zemědělský podnik**" (Cílem této programu je zvýšení konkurenceschopnosti zemědělských produktů a potravin, zvýšení exportního potenciálu a zajištění zdravého životního stylu obyvatelstva)

- 2) "**Sociální ochrana**" (Cílem je zlepšení zajištění sociální ochrany obyvatelstva a vytváření dostupného prostředí pro životní podmínky)
- 3) "**Zdraví obyvatelstva a demografická bezpečnost**" (Cílem je vytvoření podmínek pro zlepšení zdraví obyvatelstva pokrývající všechny životní fáze a zvýšení kvality a dostupnosti služeb zdravotní péče.) (Ministerstvo ekonomiky Republiky Bělorusko)

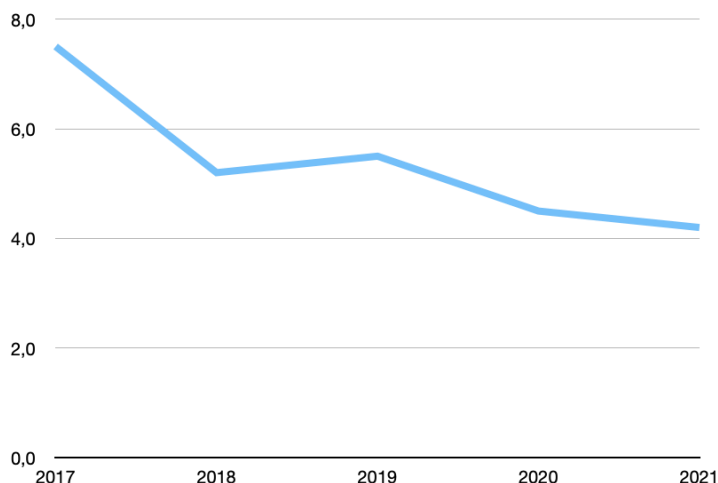
Brestská oblast se nachází na jihozápadě Běloruska a sousedí s Ukrajinou a Polskem. Brestská oblast disponuje jednou z nejrozvinutějších dopravních sítí v Bělorusku. Přes území oblasti procházejí klíčové železniční, silniční, vodní a letecké trasy. (Belarus.by)

Graf 28 HDP Brestské oblasti 2017-2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Belstat, 2024)

Podíl Brestské oblasti na hrubém domácím produktu v průměru činí 9,4 %. Brestská oblast se umísťuje na třetím místě mezi regiony podle tohoto ukazatele. Od roku 2017 do roku 2021 byl zaznamenán růst HDP. V roce 2021 dosáhl téměř 19 miliard běloruských rublů. Růst tohoto ukazatele je dán rozvojem chemické, potravinářské a strojírenské průmyslové výroby.

Graf 29 Míra nezaměstnanosti v Brestské oblasti 2017-2021

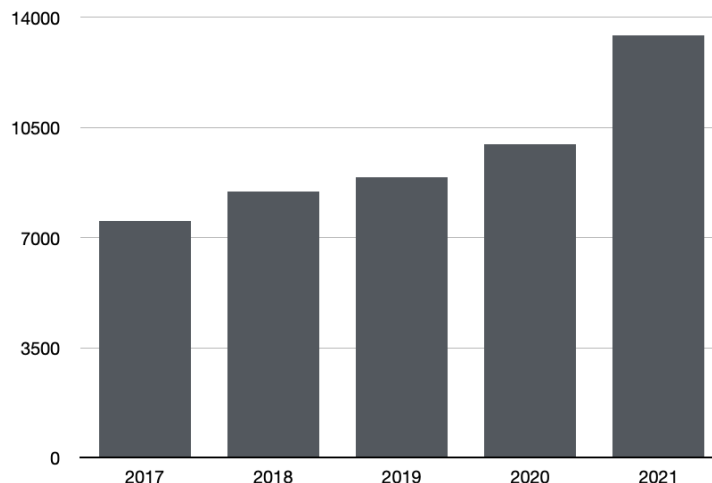
(Zdroj: Vlastní zpracování dle Belstat, 2024)

Nejvyšší míra nezaměstnanosti v období od roku 2017 do roku 2021, získaná z údajů na diagramu, byla zaznamenána v roce 2017 a dosáhla více než 7 %. Poté v období od roku 2018 do roku 2021 zůstala míra nezaměstnanosti přibližně na stejné úrovni, přičemž je pozorována tendence k poklesu. I když míra nezaměstnanosti postupně klesá, snižuje se také úroveň zaměstnanosti.

Pro realizaci programu "Zemědělský podnik" v Brestské oblasti v období od roku 2021 do roku 2027 bylo vyčleněno kolem 700 milionů běloruských rublů. Pro program "Sociální ochrana", která měla být realizována v období od 2021 do 2027, bylo v letech 2021 až 2023 vyčleněno 210 milionů běloruských rublů, na program "Zdravotní a demografické zabezpečení obyvatelstva" - více než 2 miliardy běloruských rublů.

Mogilevská oblast je nejvýchodnějším regionem Běloruska, který sousedí s Ruskou federací. Je to jedna z hlavních průmyslových oblastí Běloruska. (Belarus.by)

Mogilevská oblast je z hlediska hrubého regionálního produktu na posledním místě mezi všemi subjekty Běloruska. Její podíl na hrubém domácím produktu Běloruska v roce 2021 činil 15 %. (Belstat, 2024)

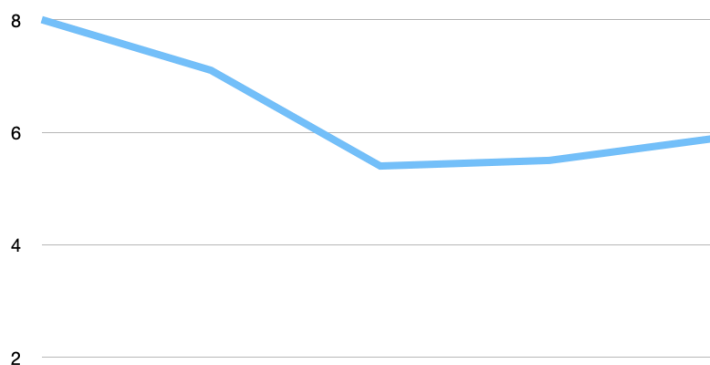

Graf 30 HDP Mogilevské oblasti 2017-2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Belstat, 2024)

Z grafu je patrné, že ukazatel HDP v letech 2017 až 2021 nadále rostl. K velkému skoku došlo v roce 2021, kdy se tento ukazatel zvýšil o 26 % oproti předchozímu roku. To může být spojeno s tím, že v roce 2021 oblast Mogilevská oblast obdržela nejvíce dotací z republikového rozpočtu.

Mogilevská oblast má nejvyšší míru nezaměstnanosti.

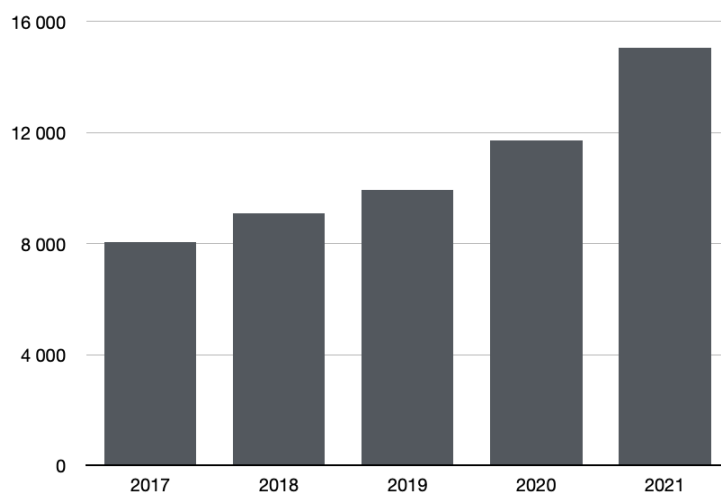
Graf 31 Míra nezaměstnanosti v Mogilevské oblasti 2017-2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Belstat, 2024)

Od roku 2017 do roku 2019 se míra nezaměstnanosti postupně snižovala, avšak v roce 2019

začala opět pomalu stoupat. To je způsobeno poklesem pracovní síly a investic do ekonomiky tohoto regionu.

Vitebská oblast se nachází na severovýchodě země. Sousedí s Ruskem, Litvou a Lotyšskem. Je to rozvinutý průmyslový region Běloruska. (Belarus.by)

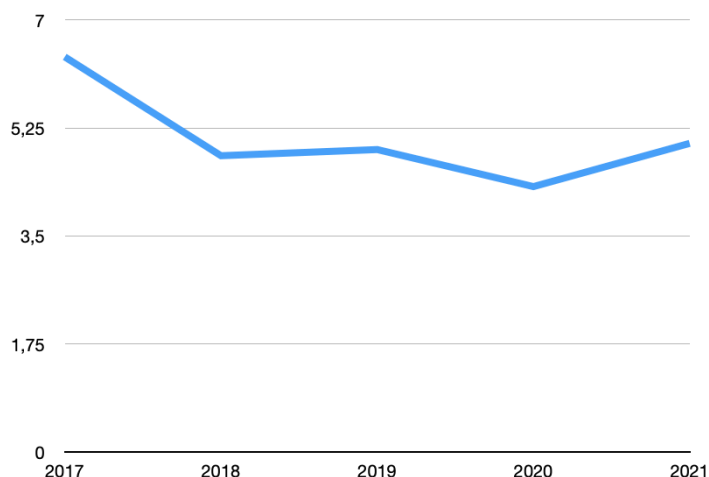

Graf 32 HDP Vitebské oblasti 2017-2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Belstat, 2024)

Vitebská oblast se nachází na předposledním místě mezi ostatními subjekty Běloruska podle úrovně Hrubého regionálního produktu. Dominantním odvětvím je průmysl, který tvoří téměř 40 %. (Belstat, 2024)

Na grafu vidíme růst Hrubého regionálního produktu v období 2017 až 2021. Největší nárůst tohoto ukazatele nastal v roce 2021. Hrubý regionální produkt vzrostl o 47 % ve srovnání s rokem 2017.

Graf 33 Míra nezaměstnanosti v Vitebské oblasti
2017-2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Belstat, 2024)

Úroveň nezaměstnanosti ve Vitebské oblasti se od roku 2017 do roku 2020 postupně snižovala, ale v roce 2021 stoupla na úroveň z roku 2018.

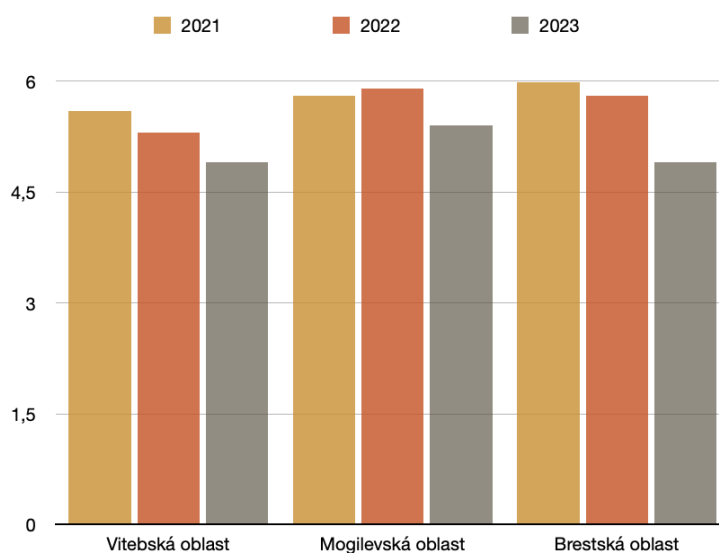
Pro snížení tohoto ukazatele, bylo v oblasti v roce 2022 věnováno velké úsilí státnímu programu "Trh práce a podpora zaměstnanosti". V rámci tohoto programu získalo podporu při hledání zaměstnání více než 15 tisíc občanů, přičemž více než 280 občanů bylo posláno na vzdělávání v profesích poptávaných na trhu práce. (Ministerstvo ekonomiky Republiky Bělorusko) (Ministerstvo ekonomiky Republiky Bělorusko)

8.2 Vliv regionální politiky na sociálně ekonomickou situaci v regionech

V roce 2023 ukázal program "Zemědělský podnik" pozitivní výsledky. Celkové finanční zabezpečení v letech 2021-2025 činí 284 miliard běloruských rublů. Export zemědělských produktů se zvýšil o 17 %. V oblastech Mogilevská, Brestská a Vitebská se zvýšila produkce obilí, masa a mléka a byla vytvořena nová pracovní místa. Export zemědělských produktů z Brestské oblasti vzrostl o 20 % ve srovnání s předchozím rokem, průměrná mzda se zvýšila o 10 %. Export zemědělských produktů z Mogilevské oblasti vzrostl o 18 %, průměrná mzda se zvýšila o 9 %. Kromě toho program "Zemědělský byznys" přispěl k rozvoji infrastruktury

v Mogilevské oblasti. Export zemědělských produktů z Vitebské oblasti vzrostl o 16 %, průměrná mzda se zvýšila o 9 %. Kvalita života ve venkovských oblastech Vitebské oblasti také stoupla. Program lze považovat za úspěšný, protože dosáhl svých cílů zvýšení produkce a exportu zemědělských produktů v různých oblastech Běloruska a přispěl k růstu průměrných mezd a zlepšení infrastruktury.

Program "Sociální ochrana" byl vyvinut k snížení úrovně chudoby na území Republiky Bělorusko. Objem financování v období 2021-2025 činil 4 miliardy běloruských rublů pro všechny regiony. (Belstat, 2024)

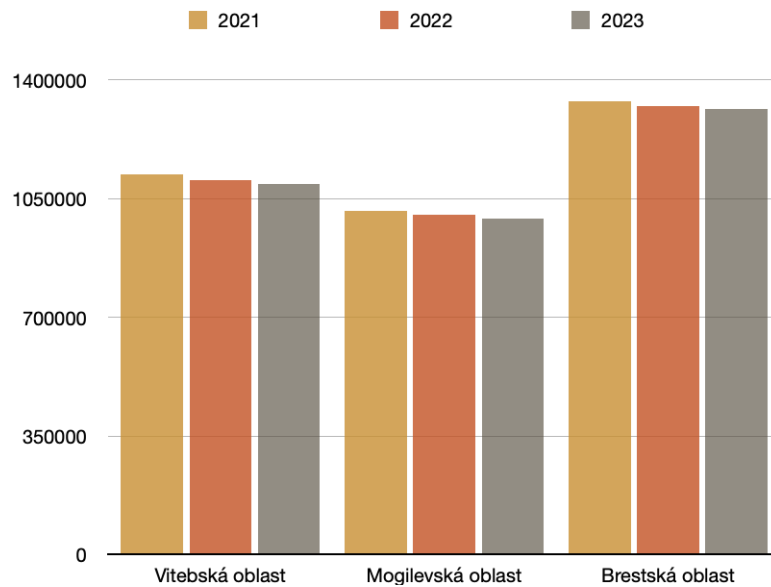
Graf 34 Míra chudoby ve vybraných oblastech 2021-2023

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Belstat, 2024)

Z grafu lze vidět, že míra chudoby v Brestské, Mogilevské a Vitebské oblastech klesla v roce 2023 ve srovnání s rokem 2021. Kromě toho se v těchto oblastech prodloužila délka života. V rámci tohoto programu byly v těchto subjektech postaveny nové domovy pro seniory a rehabilitační centra a bylo poskytnuto bydlení lidem v nouzi.

V rámci programu "Zdraví obyvatelstva a demografická bezpečnost" na celém území Běloruska v roce 2023 došlo k poklesu úmrtnosti obyvatelstva, prodloužení délky života a zlepšení dostupnosti a kvality zdravotní péče. Ale také to může být důsledek poklesu úrovně

nákazy COVID-19. Na realizaci tohoto programu v letech 2021 až 2025 bylo vyčleněno 50 miliard běloruských rublů. (Belstat, 2024)

Graf 35 Vývoj populace vybraných oblastí 2021-2023

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Belstat, 2024)

Na základě údajů z grafu lze usoudit, že ve všech třech oblastech došlo k poklesu populace od roku 2021 do roku 2023. To může naznačovat, že úmrtnost v těchto subjektech převažuje nad porodností, a také o odlivu populace z těchto regionů. Dalo by se tedy usoudit, že program pro tyto oblasti není účinný pro nárůst populace.

9 POROVNÁNÍ VLIVU REGIONÁLNÍCH POLITIK EU A VYBRANÝCH STÁTŮ POSTSOVĚTSKÉHO BLOKŮ NA JEJICH REGIONÁLNÍ ROZVOJ

V teoretické části byla popsána struktura, principy, programy, cíle a mechanismy realizace regionálních politik Evropské unie, Ruské federace, Republiky Kazachstán a Republiky Bělorusko. V předchozích kapitolách praktické části byl proveden analýza socioekonomické situace v těchto zemích a byla zjištěna závislost hlavních ukazatelů na prováděných programech regionální politiky. V této kapitole jsem porovnala hlavní principy provádění regionální politiky a porovnala socioekonomické ukazatele vybraných regionů mezi sebou.

9.1 Srovnání hlavních rysů a struktury regionálních politik

1. Regionální politiky Evropské unie, Ruska, Kazachstánu a Běloruska se liší především svou strukturou. Závěry uvedené v této části vycházejí z teoretické části této práce.

Pro realizaci regionální politiky v EU existuje klasifikace regionů NUTS. Každý členský stát je rozdělen do tří úrovní těchto celků. V EU tak existuje víceúrovňový systém, jehož každá úroveň má své vlastní orgány, instituce a rozpočty. Každý stát Evropské unie má svou vlastní autonomii.

V Rusku existuje hierarchie. V závislosti na postavení subjektu nemá každý region pravomoc provádět regionální politiku a je podřízen federálnímu centru. Republiky mají větší autonomii a nezávislost při provádění regionální politiky.

Kazachstán má unitárně-decentralizovaný model řízení v oblasti regionální politiky, a zaujímá tak mezipolohu mezi Ruskou federací a Evropskou unií. Existuje několik úrovní: centrální vláda, akimaty, maslikhaty. Ústřední vláda si zároveň zachovává významnou kontrolu nad regionální politikou.

Bělorusko má plně centralizovaný systém, každý region je podřízen centru a nemá žádnou autonomii v rozhodování.

2. Druhou charakteristikou, která odlišuje regionální politiky vybraných zemí, je způsob tvorby programů regionálního rozvoje.

Vývoj programů v Evropské unii prochází několika důležitými fázemi. Evropská komise navrhuje rozpočet strukturálních fondů a pravidla jejich využití, která musí schválit Rada EU a Evropský parlament. Ve spolupráci s členskými státy Evropské unie se vypracovává strategický dokument pro politiku soudržnosti. Programy jsou vypracovávány na 7 let. Programy schvaluje Evropská komise. Současně může každý členský stát vypracovat vlastní projekty, na které mohou být požadovány dotace, a to na základě socioekonomické situace v dané zemi v souladu s prioritami. (Tvoříme Evropu, 2021)

Za tvorbu programů v Rusku odpovídá Ministerstvo hospodářského rozvoje Ruské federace a Ministerstvo financí. Program schvaluje nebo neschvaluje vláda Ruské federace. Není stanoveno žádné konkrétní období, na které se všechny programy tvoří. Různé programy mohou vznikat v libovolném období a každý program má jiné období realizace. Důležitou roli hrají projekty a programy vypracované samotnými složkami Ruské federace. Každý region tedy rozhoduje o tom, na co potřebuje finanční podporu z federálního rozpočtu.

(Markova, 2013)

Státní programy Kazachstánu vypracovávají státní orgány Republiky Kazachstán pod vedením vlády Republiky Kazachstán. Jsou vypracovávány na střednědobé období (nejméně 3 roky) nebo na dlouhodobé období přesahující 3 roky. Hlavním rozdílem oproti ruskému a evropskému systému je absence programů vypracovaných státními subjekty. Neexistují žádné regionální programy, pouze národní programy. Místní výkonné orgány se podílejí pouze na tvorbě státních programů a rozdělování dotací na místní úrovni. (Sembieva a Alikulova, 2022)

Vývoj a tvorba programů v Bělorusku závisí na tvorbě ročního rozpočtu republiky. Za tvorbu programů odpovídá Ministerstvo financí, Rozvojová banka a další státní orgány. Do skupiny, která vytváří programy, mohou být zapojeni i zástupci místních rad poslanců. Program schvaluje Rada ministrů Běloruské republiky. Programy se zpravidla vypracovávají na období 5 let. (Výnos Prezidenta, 2016)

Pro tvorbu programů v EU a vybraných postsovětských zemích je tedy společné, že programy procházejí několika fázemi a jsou schvalovány výkonnými orgány. V Evropské unii a Bělorusku jsou programy vytvářeny na konkrétní období, zatímco v Rusku a Kazachstánu neexistuje žádný jasný rámec.

3. Rozdíly v systémech financování.

Na základě teoretické části této práce lze usoudit, že systém poskytování dotací v Evropské unii se liší od systému ve vybraných zemích postsovětského bloku. Evropská unie poskytuje dotace ze strukturálních fondů, které existují pro různé cíle a programy. V Ruské federaci, Kazachstánu a Bělorusku jsou dotace zahrnuty do výročního rozpočtu země.

9.2 Srovnání počtu dotací a socioekonomické situace ve vybraných regionech.

Každý analyzovaný subjekt regionální politiky v této práci poskytuje regionům dotace v různých velikostech, vycházející z celkové ekonomické situace v zemi.

Tabulka 4 Data o výši dotací na osobu v analyzovaných regionech od roku 2017 do roku 2021

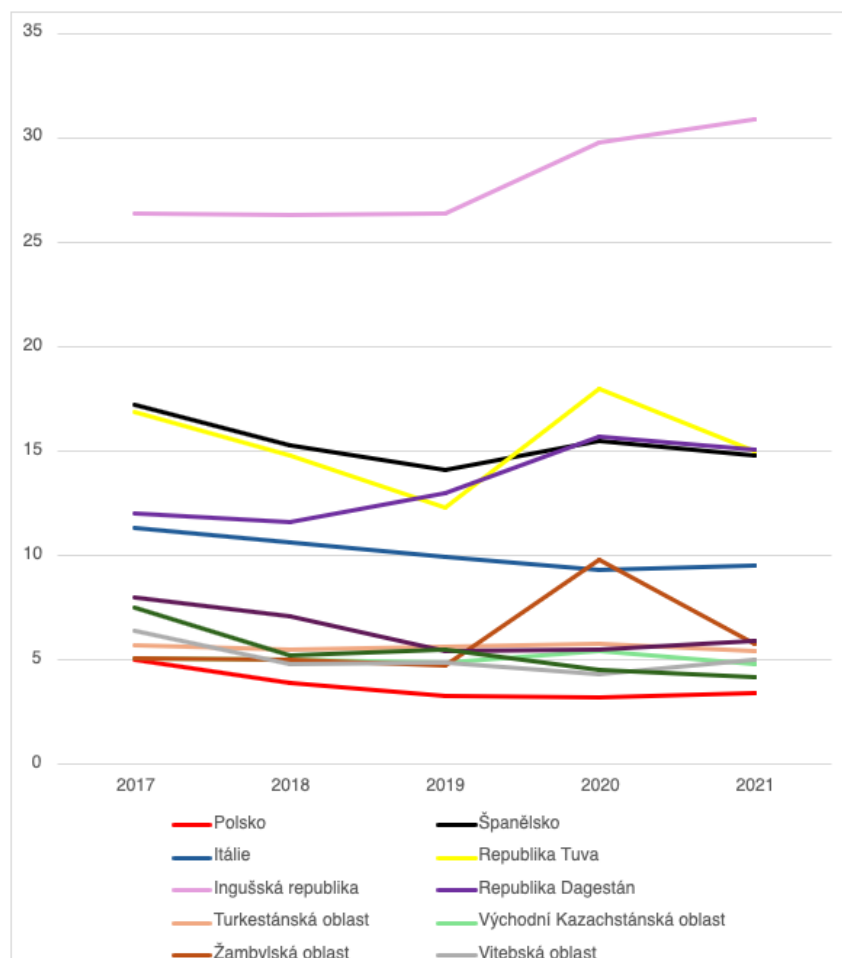
(Zdroj: Vlastní zpracování dle Evropské komise, FKRF, Adilet, MFRB, 2024)

	2017	2018	2019	2020	2021
Polsko	338,21	623,63	931,93	1327,69	1729,84
Španělsko	96,24	140,56	268,21	756,07	573,52
Itálie	76,05	148,92	228,78	329,69	512,67
Republika Tuva	647,4	604,23	738,57	612,59	614,87
Ingušská republika	253,97	235,3	293,08	243,47	246,83
Republika Dagestán	243,6	232,4	289,74	235,15	231,35
Turkestánská oblast	420	440	470	370	390
Východní Kazachstánská oblast	270	280	280	310	310
Žambylská oblast	320	350	350	350	330
Vitebská oblast	193,56	196,29	262,32	231,14	280,67
Mogilevská oblast	193,4	203,46	269,05	242,12	302,31
Brestská oblast	141,87	144,78	171,96	171,74	210,03

V tabulce jsou uvedena data o výši dotací na osobu v analyzovaných regionech od roku 2017 do roku 2021. Údaje pro Rusko, Kazachstán a Bělorusko byly převedeny na eura podle aktuálního kurzu každého uvedeného roku v tabulce. Průměrně v průběhu celého období byly nejnižší dotace na osobu v běloruských regionech, s výjimkou let 2017 a 2018, kdy nejnižšími byly Itálie a Španělsko. Například v roce 2017 v těchto zemích tato hodnota nepřesahovala 100 eur. Nicméně od roku 2019 do roku 2021 začala tato hodnota prudce stoupat v Itálii, Španělsku a Polsku. Velikost dotací na osobu v ruských regionech Tuvě, Ingušsku a Dagestánu zůstávala přibližně na stejné úrovni a od roku 2019 dokonce začala

klesat, přestože se velikost dotací na region každým rokem zvyšovala. To souvisí se strmým skokem kurzu eura, který v roce 2017 činil 69 rublů za 1 euro a v roce 2020 již 91 rublů. V Kazachstánu, v Turkestánské oblasti, tato hodnota začala klesat po roce 2019, ve Východní Kazachstánské oblasti vzrostla a v Žambylské oblasti zůstala téměř nezměněna po celé období. Tak lze usoudit, že nejvyšší výše dotací na osobu připadá na Evropskou unii a nejnižší na Bělorusko.

Hlavním společným rysem regionálních politik Evropské unie, Ruské federace, Republiky Kazachstán a Republiky Bělorusko je to, že všechny jsou zaměřeny na zlepšení socioekonomické situace v regionech. Všechny programy těchto zemí jsou zaměřeny na rozvoj ekonomiky, snižování míry nezaměstnanosti, podporu podnikání, rozvoj infrastruktury a zlepšení kvality života obyvatel.

Graf 36 Míra nezaměstnanosti ve vybraných regionech 2017-2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, Rosstat, Belstat, Stat.gov.kz, 2024)

Na grafu je zobrazen jeden z nejdůležitějších ukazatelů rozvoje regionu - míra nezaměstnanosti. Nejvyšší hodnotu míry nezaměstnanosti během celého období od roku 2014 do roku 2020 mezi všemi analyzovanými subjekty má region Ruské federace - Republika Ingušsko. Přitom jeho hodnota téměř nepoklesla a v roce 2020 začala stoupat. Všechny vybrané subjekty Ruska obecně vykazují vysokou míru nezaměstnanosti, avšak Republika Tuva do roku 2020 demonstrovala rychlý pokles míry nezaměstnanosti, zatímco míra nezaměstnanosti v Dagestánu začala růst od roku 2018. Z toho lze usuzovat, že programy týkající se trhu práce v Dagestánu a Ingušsko, realizované v letech 2018 až 2021, neprokázaly významné výsledky. Nejnižší míra nezaměstnanosti byla zaznamenána v Polsku, přičemž každým rokem klesá. Snížení je také pozorováno v Itálii a ve Španělsku do roku 2020. Programy regionální politiky EU zaměřené na snižování míry nezaměstnanosti lze považovat za účinné. Míra nezaměstnanosti v regionech Kazachstánu se pohybuje přibližně na stejné úrovni, přičemž žádný region neprokázal významný pokles v období od roku 2017 do roku 2021. Programy realizované v tomto období nelze považovat za účinné. Míra nezaměstnanosti v regionech Běloruska zůstávala nízká po celé období, přičemž vykazovala tendenci k poklesu. Ani pandemie COVID-19, která měla velký dopad na ukazatele mnoha regionů, neovlivnila pokles tohoto ukazatele v Brestské oblasti. Tímto způsobem programy Běloruska v tomto období přinesly pozitivní výsledky. Na základě této analýzy lze konstatovat, že neúčinnějšími regionálními politikami v oblasti trhu práce byly politiky EU a Běloruska.

Tabulka 5 Hrubé domácí produkty regionů EU, Ruska, Kazachstánu a Běloruska od roku 2017 do roku 2021

(Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, Rosstat, Belstat, Stat.gov.kz, 2024)

	2017	2018	2019	2020	2021
Polsko	465772,61	499004,11	532504,65	526382,63	576382,63
Španělsko	1162492	1202859	1245513	1119010	1222290
Itálie	1736592,8	1771391,2	1796648,5	1661239,8	1822344,5
Republika Tuva	851,7	927,51	1143,64	908,09	1016,32
Ingušská republika	877,64	849,48	1055,66	777,58	857,49
Republika Dagestán	8984	8508	10292	8205	8961
Turkestánská oblast	7634	7826	8106	6426	6605
Východní Kazachstánská oblast	8976	9227	9591	9202	9272
Žambylská oblast	4826	5025	5544	4398	4898
Vitebská oblast	3376	3658	4211	3636	5220
Mogilevská oblast	3158	3410	3773	3094	4659
Brestská oblast	4355	4645	5355	4463	6470

V tabulce jsou uvedeny hrubé domácí produkty regionů EU, Ruska, Kazachstánu a Běloruska od roku 2017 do roku 2021. Nejnižší hodnoty hrubého regionálního produktu mají ruské republiky Tuva a Ingušsko, ale je důležité poznamenat, že tento ukazatel rostl po celé toto období, s výjimkou roku 2020. Dagestán v roce 2019 prokázal nárůst HDP o 18 %, ale v roce 2020 se vrátil na původní úroveň, což způsobila pandemie COVID-19, což je trend pozorovatelný ve všech zkoumaných regionech. Nicméně i přes to ruské regiony prokazovaly pozitivní dynamiku, což naznačuje, že regionální politika zaměřená na zlepšení produktivity a ekonomického rozvoje byla účinná. Ukazatele regionů Kazachstánu zůstaly v tomto období po celou dobu na stejné úrovni, nevzrostly ani neklesly výrazně. To znamená, že státní programy zaměřené na stimulaci ekonomiky v těchto regionech v období od roku 2017 do roku 2021 nepřinesly žádné výsledky a neměly vliv na situaci. Pozitivní tendence je pozorovatelná v běloruských regionech, kde HDP postupně rostl; největší skok a nárůst tohoto ukazatele nastal v roce 2021, kde průměrný ukazatel ve všech třech regionech vzrostl o 2 miliony eur oproti předchozímu roku a byl dokonce vyšší než v roce 2019 před pandemií. Lze tedy usoudit, že účinné nebyly pouze programy zaměřené na rozvoj ekonomiky, ale také programy obnovy ekonomiky po pandemii COVID-19. HDP Itálie, Španělska a Polska zůstal po celé toto období na stejné úrovni, bez výrazných skoků nebo poklesů. V průměru tento ukazatel vzrostl pouze o 2 % v roce 2021 ve srovnání s rokem 2019, což je v rámci státu nepatrné, v Itálii klesl, a pouze Polsko prokázalo růst o 9 % v roce 2021 ve srovnání s rokem 2019. Z toho lze usoudit, že regionální politika neměla na tento ukazatel silný vliv. Takže neúčinnějšími programy pro zvýšení HDP byly programy Ruska a Běloruska.

Prozkoumáním dvou nejdůležitějších socioekonomických ukazatelů regionů lze dojít k závěru, že největší pozitivní vliv na situaci v regionech má regionální politika Běloruska, protože díky realizovaným programům došlo ke snížení míry nezaměstnanosti a zvýšení HDP. Méně účinné byly politiky Ruska a Evropské unie, protože programy EU měly pozitivní vliv na míru nezaměstnanosti, ale neovlivnily HDP, zatímco politika Ruska pro regionální rozvoj naopak nepřinesla v oblasti trhu práce žádné výsledky, ale podpořila ekonomický rozvoj. Nejméně účinnou lze považovat regionální politiku Kazachstánu, protože nedala žádné pozitivní výsledky v žádné analyzované oblasti.

SHRNUTÍ ANALYTICKÉ ČÁSTI

Regionální politiky Evropské unie, Ruské federace, Republiky Kazachstán a Republiky Bělorusko mají různé struktury a mechanismy provádění. Nicméně společným rysem jsou cíle vyvíjených státních programů pro regionální rozvoj. Každý program je zaměřen na různé sféry života společnosti a měl by mít pozitivní vliv na hlavní socioekonomické ukazatele státu.

Analýzou ukazatelů všech vybraných regionů a jejich vzájemným srovnáním lze dojít k závěru, že nejučinnější regionální politikou je politika Běloruska, protože ve většině zkoumaných regionů byly pozorovány pozitivní tendence. Ekonomika v regionech Běloruska také prokázala odolnost vůči pandemii COVID-19, což nebylo pozorováno ve všech analyzovaných subjektech, a téměř všude bylo zaznamenáno zhoršení situace v roce 2020.

Regionální politika EU také přinesla pozitivní výsledky v rámci mnou zkoumaných programů. Tak došlo ke zlepšení ukazatelů v oblasti inovací, výzkumu, kvality pracovních podmínek, infrastruktury a k poklesu míry nezaměstnanosti. Ale HDP nevykázal významný růst. Proto nelze programy spojené s touto oblastí považovat za úplně účinné.

Stejná situace je i v ruských regionech, díky programům vyvinutým a prováděným subjekty Ruské federace se zvýšil objem exportu, byla poskytnuta podpora malým a středním podnikům. To vedlo ke zvýšení HDP. Nicméně situace s nezaměstnaností zůstává špatná a analyzované regiony Ruska stále mají vysoké míry nezaměstnanosti. Z toho lze usuzovat, že v blízké budoucnosti je třeba klást důraz na programy související s trhem práce ruské regionální politiky.

V současné době nelze považovat za účinné. Nejméně efektivní byla regionální politika Kazachstánu, protože situace se zlepšila pouze v některých regionech a podle některých programů. Hlavní ukazatele ukazují stagnaci, což znamená, že situace se nezlepšuje ani nezhoršuje, což je špatná dynamika, protože regiony neprojevují ekonomický růst.

ZAVĚR

V této bakalářské práci byla provedena srovnávací analýza regionálních politik Evropské unie, Ruské federace, Republiky Kazachstán a Běloruské republiky. Teoretická část poskytuje základní informace o hlavních cílech, záměrech, struktuře, historii a mechanismech realizace regionální politiky ve vybraných státech.

Regionální politika Evropské unie je nejkompexnější a nejrozvinutější ze všech, má jasnou strukturu a nástroje financování. V EU existují jasná kritéria pro rozdělování dotací, jasné programy, které jsou vypracovány na období 7 let.

Ruská regionální politika je ve fázi formování a je prováděna metodou pokusů a omylů. Místní orgány zde mají velké pravomoci a mohou samy vytvářet programy.

Regionální politika Kazachstánu je zaměřena na rozvoj lidského kapitálu a diverzifikaci ekonomiky. Velká pozornost je věnována rozvoji venkovských oblastí. Většinu regionální politiky řídí republikové centrum, ale i místní orgány mají v této oblasti své pravomoci.

Regionální politika v Bělorusku je téměř výhradně realizována na nejvyšší úrovni, zatímco místní orgány mají jen malou autonomii a mohou se podílet pouze na procesu tvorby programů. Srovnávací analýza však ukázala, že tento model je v Bělorusku efektivní.

Navzdory některým podobnostem má regionální politika každé země svá specifika vyplývající z historických, hospodářských, sociálních a politických faktorů.

Souhrnně lze říci, že regionální politika je důležitým nástrojem státní regulace, který může hrát významnou roli v rozvoji regionů a zlepšování kvality života obyvatel.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Tištěné zdroje

BACHTLER, John; BERKOWITZ, Petr; HARDY, Sally a MURAVSKA, Tatjana, 2017. EU Cohesion Policy. London and New York: Routledge. ISBN 978-1-138-22464-3.

BELASCHENKO, Dmitriy, Tatjana MEDVEDEVA a Igor BELOV, 2021. *Politicheskiye procesy na postsovetskom prostranstve*. Online. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: doi:10.20542/2073-4786-2021-2-9-18

CRESCENZI, Riccardo a PERCOCO, 2013. *Geography, Institutions and Regional Economic Performance*. Berlin Heidelberg: Springer. ISBN 978-3-642-33394-1.

KORSBY, Piter, 2014. *Podderzhka regionalnicho I mestnogo razvitiya v Belarusi*.

LIMONOV, Leonid, 2023. *Regionalnaya ekonomicheskaya politika*. Moskva: Yurait. ISBN 978-5-534-1760-8.

PERENDZHIEV, Alexander a Oleg ZABUZOV, 2020. *Regionalnaya politika*. Moskva: KnoRus. ISBN 978-5-406-01300-7.

STEJSKAL, Jan a Jaroslav KOVÁRNÍK, 2009. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál. ISBN 9788073675882.

Internetové zdroje

ADILET. *O respublikanskom byudzhetе*. Online. [cit. 2024-05-09]. Dostupné z: <https://adilet.zan.kz>

BELARUS.BY. Brestskaya oblast. *Oficialnyi sait Respubliky Belarus*. Online. [cit. 2024-05-11]. Dostupné z: <https://www.belarus.by/ru/about-belarus/geography/brest-region>

BELARUS.BY. Mogilevskaya oblast. *Oficialnyi sait Respubliky Belarus*. Online. [cit. 2024-05-11]. Dostupné z: <https://www.belarus.by/ru/about-belarus/geography/mogilev-region>

BELARUS.BY. Vitebskaya oblast. *Oficialnyi sait Respubliky Belarus*. Online. [cit. 2024-05-11]. Dostupné z: <https://www.belarus.by/ru/about-belarus/geography/vitebsk-region>

BELASCHENKO, Dmitriy, Tatjana MEDVEDEVA a Igor BELOV, 2021. *Politicheskiye procesy na postsovetskom prostranstve*. Online. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: doi:10.20542/2073-4786-2021-2-9-18

BĚLORUSKO, 2016. Výnos ze dne 25. Červencu 2016, o poryadke formirovaniya, finansirovaniya, vypolneniya i ocenky effektivnosti realizacii gosudarstvennykh programm №289. Online. Dostupné z: <https://economy.gov.by/uploads/files/gos-programmy/uk-289-red.pdf>

BELSTAT. *Valovoy regionalniy produkt i bezrobotica*. Online. 2024 [cit. 2024-05-09]. Dostupné z: <https://www.belstat.gov.by>

BERKUTOVA, Ekaterina, 2015. *Osnovnye kontury regionalnoy politiki Respubliki Kazachstán*. Online. Astana Almaty: Institut mirovoy ekonomiky i politiki [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: https://www.academia.edu/43284146/Основные_контуры_региональной_политики_Республики_Казахстан_стратегическое_планирование_власть_и_экономика

BLOG GRODNO, 2023. *Dotacii Grodnenskoj oblasti*. Online. [cit. 2024-05-11]. Dostupné z: <https://s13.ru/archives/budget-31/amp/>

BOGDANOVICH, Anatolii, 2016. Regionalnaya politika Respubliky Belarus na sovremennom etape. *Belarusian Economic Journal*. Online. Beloruskij ekonomicheskij zhurnal [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: http://edoc.bseu.by:8080/bitstream/edoc/59947/3/BEJ-4-2016_Bogdanovich.pdf

CDK, 2021. Tvoříme Evropu. *Regionální politika*. Online. [cit. 2024-05-11]. Dostupné z: <https://tvorimevropu.cz/evropska-unie/politiky-eu/regionalni-politika/>

DAWSON, Andrew a Krzysztof JASIEWICZ. Poland. *Britannica*. Online. 2024 [cit. 2024-05-09]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Poland>

Derevny buduschego I ekonomicheskiye stimuly. Online, 2022. Minsk: Belta [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://www.belta.by/comments/view/derevni-buduschego-i-ekonomicheskie-stimuly-v-belarusi-razrabotali-kontseptsiju-regionalnogo-razvitiya-8216/>

DI PALMA, Giuseppe, Russell L. KING a Clara M. LOVETT. Italy. *Britannica*. Online. 2024 [cit. 2024-05-09]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Italy>

DOTACE EU, 2020. *Priority politiky soudržnosti 2021–2027*. Online. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: https://dotaceeu.cz/getmedia/6d6db246-9762-4413-9569-57413dd50619/Hlavni-cile-PO21_27.pdf.aspx?ext=.pdf

DOTACE EU, 2024. *Programy*. Online. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/kohezni-politika-po-roce-2020/programy>

DOTACE EU. *Cíle, operační programy a iniciativy* Online. 2024 [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: [https://www.dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/programove-obdobi-2004-2006-\(1\)/cile,-operacni-programy-a-iniciativy#:~:text=Pro%20programové%20období%202000,byly%20podporovány%20z%20fondů%20EU.&text=Regiony%20s%20HDP%20pod%20hranicí,ze%20všech%20čtyř%20strukturálních%20fondů](https://www.dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/programove-obdobi-2004-2006-(1)/cile,-operacni-programy-a-iniciativy#:~:text=Pro%20programové%20období%202000,byly%20podporovány%20z%20fondů%20EU.&text=Regiony%20s%20HDP%20pod%20hranicí,ze%20všech%20čtyř%20strukturálních%20fondů)

ELISTRATOV, Alexander, 2022. Obzor socialno-ekonomicheskogo polozheniya Polshi na sovremennom etape. *Sicologicheskiye issledovaniya*. Online. [cit. 2024-05-09]. Dostupné z: <https://naukaru.ru/ru/nauka/article/49388/view>

EUR-LEX, 2024. *Regionální politika* Online. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/regional_policy.html?root_default=SUM_1_CODED%3D26&locale=cs

EUROSTAT, 2024. *Transport*. Online. [cit. 2024-05-09]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/explore/all/all_themes?lang=en&display=list&sort=category

EUROSTAT, 2024. *Unemployment by sex and age – annual data*. Online. [cit. 2024-05-09]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/une_rt_a/default/table?lang=en&category=1about.employ.lfsi.une

EUROSTAT. *Employment in technology and knowledge-intensive sectors by NUTS 2 regions*. Online. 2024 [cit. 2024-05-09]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/htec_emp_reg2/default/table?lang=en&category=reg.reg_sct.reg_htec

EUROSTAT. *Gross domestic product (GDP) at current market prices by NUTS 2 regions*. Online. 2024 [cit. 2024-05-09]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10r_2gdp/default/table?lang=en&category=reg.reg_eco10.reg_eco10gdp

EVROPSKÁ KOMISE, Generální ředitelství pro regionální a městskou politiku, 2014. *Úvod do politiky soudržnosti EU pro období 2014-2020*. Online. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/a5f9f410-ff67-4fae-b9d2-5cba1254975b>

EVROPSKÁ KOMISE. *COHESION OPEN DATA PLATFORM*. Online. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/ES/14-20>

EVROPSKÁ UNIE, 2023. *Regionální politika*. Online. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/regional-policy_cs

EVROPSKÁ UNIE, 2024. Informace o fondech. *Dotace EU*. Online. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/informace-o-fondech>

EVROPSKÝ PARLAMENT, 2024. *Zásada subsidiarity*. Online. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/7/the-principle-of-subsidiarity#:~:text=3%20SEU%20stanoví%2C%20že%20orgány,zamýšlené%20činnosti%20ze%20z%20důvodu>

FEDERALNOYE KAZNACHEJSTVO. *Kolichestvo dotaciy subjektam RF*. Online. 2024 [cit. 2024-05-09]. Dostupné z: <https://roskazna.gov.ru/>

GINES, Juan Vernet a Vicente RODRIGUEZ. Spain. *Britannica*. Online. 2024 [cit. 2024-05-09]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Spain>

GOSUDARSTVENNAYA STATISTIKA KAZACHSTANA. *Valovoy regionalniy produkt i bezrobotica*. Online. [cit. 2024-05-09]. Dostupné z: <https://stat.gov.kz>

INTERNET ZHURNAL VLAST. *Turkestanskaya oblast*. Online. [cit. 2024-05-11]. Dostupné z: <https://regions.vlast.kz/turkestan>

INTERNET ZHURNAL VLAST. *VKO*. Online. [cit. 2024-05-11]. Dostupné z: <https://regions.vlast.kz/vko>

INTERNET ZHURNAL VLAST. *Zhambylskaya oblast*. Online. [cit. 2024-05-11]. Dostupné z: <https://regions.vlast.kz/zhambyl>

KISKIN, Evgeniy, 2024. Sistemnyi podchod k postroeniyu pravotvorcheskoy strategii. *Federalizm*. Online. [cit. 2024-05-08]. ISSN 2073-1051. Dostupné z: doi:<http://dx.doi.org/10.21686/2073-1051-2024-1-5-20>

KORSHUK, Viktoriya, 2019. Ideologiya sovremennogo regionalnicho razvitiya Belarusi. *Slova mladym vuchenym*. Online. Minsk [cit. 2024-05-08]. ISSN 070:32(476). Dostupné z: https://beldumka.belta.by/isfiles/000167_430481.pdf

KRAVETS, Sergey, 2023. *Regionalnaya politika Rossii*. Online. Bolshaya rossiyskaya enciklopediya [cit. 2024-05-08]. ISSN 2949-2076. Dostupné z: <https://bigenc.ru/c/regional-naia-politika-v-rossii-95fcae>

KULIKOV, Gennadiy, 2021. Respublika Tuva. *Socialniy atlas rossiyskyh regionov*. Online. [cit. 2024-05-09]. Dostupné z: <http://www.ecoross.ru/files/atlas/tuva.shtml>

MAGOMEDOV, Rasul, Saida GADZHIMAGOMEDOVA a Israpil MAGOMEDOV, 2018. *Gosudarstvennaya regionalnaya politika v rossiyskoy federatsii sostoyanie i puti*

sovershenstvovaniya. Online. [cit. 2024-05-08]. ISSN 332.142.2. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/gosudarstvennaya-regionalnaya-politika-v-rossiyskoy-federatsii-sostoyanie-i-puti-sovershenstvovaniya/viewer>

MARKOVA, Alina, 2013. Razrabotka i realizatsiya gosudarstvennyh programm rossiyskoy federatsii. *Naukovedenie*. Online. Moskva [cit. 2024-05-11]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/razrabotka-i-realizatsiya-gosudarstvennyh-programm-rossiyskoy-federatsii/viewer>

MINISTERSTVO EKONOMICKÉHO ROZVOJE A PRŮMYSLU REPUBLIKY TUVA, 2023. *Otchety po gosprogrammam*. Online. [cit. 2024-05-09]. Dostupné z: <https://mert-tuva.ru/napravleniya-deyatelnosti/gosprogrammy/otchety-po-gosprogrammam/>

MINISTERSTVO EKONOMIKY REPUBLIKY BĚLORUSKO. *Gosudarstvennyye programmy*. Online. 2024 [cit. 2024-05-11]. Dostupné z: <https://economy.gov.by/ru/gos-progr-2021-25-ru/>

MINISTERSTVO FINANSOV RESPUBLIKY BELARUS. *Bulleten ob ispolnenii bzudzheta*. Online. 2024 [cit. 2024-05-09]. Dostupné z: https://www.minfin.gov.by/ru/budgetary_policy/bulletin/

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU, odbor strukturálních fondů, 2006. *Regionální politika a strukturální fondy EU v období 2007-2013*. Online. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://www.mpo.gov.cz/cz/podnikani/dotace-a-podpora-podnikani/oppi-2007-2013/regionalni-politika-a-strukturalni-fondy-eu-v-obdobi-2007-2013--22937/>

MINISTERSTVO REGIONÁLNÍHO ROZVOJE REPUBLIKY KAZACHSTÁN, Departament regionální politiky, 2014. *Regionalnaya politika Kayachstana: formirovaniye centrov ekonomicheskecho rosta*. Online. Astana [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://www.carecprogram.org/uploads/2014-SOM-Jun-Pres-Session-2-ru.pdf>

MUKAN, Bauyrzhan, 2018. *Osobennosti realizatsii regionalnoy politiki v kazahstane*. Online. Astana [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-realizatsii-regionalnoy-politiki-v-kazahstane/viewer>

MUSAEV, Rasul, 2011. Harakternye osobennosti regionalnoy politiki v razvityh stranah. *Nacionalnye interesy*. Online. [cit. 2024-05-08]. ISSN 48(141). Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/harakternye-osobennosti-regionalnoy-politiki-v-razvityh-stranah/viewer>

OECD, 2020. *Regional Policies to Support Diversification and Productivity Growth In Kazakhstan*. Online. Monografie [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/central-asia/Regional-Policies-to-Support-Diversification-and-Productivity-Growth-in-Kazakhstan-ENG.pdf>

PLISECKIY, Evgeniy, 2014. Zarubezhnyy I otechestvennyy opyt gosudarstvennoy podderzhki razvitiya territorii. Online. ISSN 332.1(045). Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/zarubezhnyy-i-otechestvennyy-opyt-gosudarstvennoy-podderzhki-razvitiya-territoriy>. [cit. 2024-05-08].

RADA EVROPSKÉ UNIE, 2013. *Dlouhodobý rozpočet EU na období 2014–2020*. Online. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-long-term-budget/long-term-eu-budget-2014-2020/>

RESPUBLIKA DAGESTÁN. *Oficiální internetové stránky zplnomocněného zástupce prezidenta Ruské federace v Severokavkazském federálním okruhu*. Online. [cit. 2024-05-11]. Dostupné z: <http://skfo.gov.ru/district/rd/>

RESPUBLIKA INGUSHETIE. *Oficiální internetové stránky zplnomocněného zástupce prezidenta Ruské federace v Severokavkazském federálním okruhu*. Online. [cit. 2024-05-11]. Dostupné z: <http://skfo.gov.ru/district/ri/>

ROSSTAT, 2023. *Regiony Rossii*. Online. Moskva: Federalnaya sluzhba gosudarstvennoy statistiky [cit. 2024-05-09]. ISBN 31(470-43). Dostupné z: https://rosstat.gov.ru/storage/mediabank/Region_Pokaz_2023.pdf

RUSKO, 2017. Výnos ze dne 16. Ledna 2017, ob utverzhdenii Osnov Gosudarstvennoy politiki resgionalnycho razvitiya RF do 2025 goda. Online. In *Federalni zakon Ruské Federace. Částka 20*. Dostupné z: <http://static.kremlin.ru/media/acts/files/0001201701160039.pdf>

RUSKO, 2019. Zákon ze dne 2. Srpna 2019, dotacii byudzhetam subjektov RF iz federalnoho byudzheta. Online. In *Byudzhetny kodeks RF. Částka 131*. Dostupné z: <https://base.garant.ru/12112604/bc135384d63245a4e9bbcc133d372822/>

SADENOVA, Saule, 2022. Kaky regiony poluchaut dotacii. *ULISMEDIA*. Online. [cit. 2024-05-11]. Dostupné z: <https://ulysmedia.kz/analitika/3709-regiony-donory/amp>

SALMINA, Nina, 2017. *Suchnost gosudarstvennoy regionalnoy politiki ee zadachi i metody realizatsii*. Online. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/suschnost-gosudarstvennoy-regionalnoy-politiki-ee-zadachi-i-metody-realizatsii/viewer>

SEMBIEVA, L. a L. ALIKULOVA, 2022. *Konceptualnoye reformirovanie sistemy gosudarstvennogo reformirovaniya Respubliky Kazachstan*. Online. Nur-Sultan: State audit [cit. 2024-05-11]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.55871/2072-9847-2022-55-2-13-27>

SERIKOV, Anton a Viktor CHERNOUS, 2016. *Evolyuetsiya gosudarstvennoy regionalnoy politiki rossii v aspekte obespecheniya ee natsionalnoy bezopasnosti etapy sodержanie*. Online. Rostov-na-Donu: Gumanitariy Yuga Rossii [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/evolyutsiya-gosudarstvennoy-regionalnoy-politiki-rossii-v-aspekte-obespecheniya-ee-natsionalnoy-bezopasnosti-etapy-soderzhanie/viewer>

SKLAR, Roman, 2021. Pravitelstvo Kazachstana planirujet sovershenstvovat regionalnuyu politiku i territorialnoye razvitie. Online. Dostupné z: <https://primeminister.kz/ru/news/press/pravitelstvo-kazahstana-planiruet-sovershenstvovat-regionalnuyu-politiku-i-territorialnoe-razvitie-r-sklyar-3083320>

TORAIGHYROV UNIVERSITY, 2020. *Regionalnaya politika-instrument gosudarstvennogo regulirovaniza*. Online. PAVLODAR. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://textbook.tou.edu.kz/books/138/5.html>

TROJICKIY, Evgeniy a Ekaterina KIRILOVA, 2020. *Evolyutsiya regionalnoy politiki rossiyskoy federatsii v kontse xx nachale xxiv*. Online. Tomsk [cit. 2024-05-08]. ISSN 332.14(470+571). Dostupné z: doi:10.24411/9999-056A-2020-10005

VERTINSKAYA, Tatjana, 2023. Perspektivy regionalnogo razvitiya respubliky belarus s uchetom sovremennyh vyzovov i ugroz. *Bolshaya Evrazia*. Online. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/perspektivy-regionalnogo-razvitiya-respubliki-belarus-s-uchetom-sovremennyh-vyzovov-i-ugroz/viewer>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY, 2024. *Evropské strukturální a investiční fondy 2014-2020*. Online. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/urad-vlady/strukturalni-fondy/strukturalni-fondy-73340/#>

VLÁDA KAZACHSTÁNU. *Gosudarstvennye programmy*. Online. 2024 [cit. 2024-05-11]. Dostupné z: https://www.gov.kz/memleket/entities/qazalem/activities/qazalem/*

VLÁDA KAZACHSTÁNU. *Regionalnaya politika*. Online. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://www.gov.kz/memleket/entities/economy/activities/198?lang=kk>

VLÁDA REPUBLIKY DAGESTÁN. *Gosudarstvennye programmy*. Online. 2024 [cit. 2024-05-11]. Dostupné z: http://minfinrd.e-dag.ru/uchastie_v_tselevykh_i_inykh_programmakh

VLÁDA REPUBLIKY INGUŠETIE. *Gosudarstvennye programmy*. Online. 2024 [cit. 2024-05-11]. Dostupné z: <http://pravitelstvori.ru/proektnaya-deyatelnost/napravleniya-natsionalnykh-proektov.php>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Atd. a tak dále

Tj. to je

Apod. a podobně

Č. číslo

Tzv. takzvaný

Str. stránka

EU Evropská unie

EHS Evropské hospodářské společenství

EFRR Evropský fond pro regionální rozvoj

ESF Evropský sociální fond

FS Fond soudržnosti

EZFRV Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova

EAFRD Evropský zemědělský záruční fond

ENRAF Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond

EST Fond pro spravedlivou transformaci

HDP Hrubý domácí produkt

HRP Hrubý regionální produkt

SSSR Sovětský svaz

FZ Federální Zákon

OSN Organizace spojených národů

MFRB Ministerstvo financí Republiky Bělorusko

FKRF Federální pokladna Ruské Federace

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Postup jmenování a odvolání Akimů	27
Graf 2 Počet dotací pro Polsko, Španělsko a Itálie z roku 2014 až do 2020	36
Graf 3 HDP Itálie 2014-2020.....	37
Graf 4 Míra nezaměstnanosti v Itálii 2014-2020	37
Graf 5 HDP Španělska 2014-2020.....	38
Graf 6 Míra nezaměstnanosti ve Španělsku 2014-2020	39
Graf 7 Polský HDP 2014-2020	39
Graf 8 Míra nezaměstnanosti v Polsku 2014-2020.....	40
Graf 9 Zaměstnanost v technologických a vědeckých odvětvích v Polsku, Španělsku a Itálii	41
Graf 10 HRP Tuvy 2017-2021.....	44
Graf 11 Míra nezaměstnanosti Republiky Tuva 2017-2021.....	45
Graf 12 HRP Ingušetii 2017-2021	46
Graf 13 Míra nezaměstnanosti Republiky Ingušetie 2017-2021	47
Graf 14 HRP Dagestánu 2017-2021.....	48
Graf 15 Míra nezaměstnanosti Republiky Dagestán 2017-2021	49
Graf 16 Míra chudoby Republiky Tuva 2021-2023.....	51
Graf 17 Míra chudoby Republiky Ingušetie 2021-2023.....	51
Graf 18 Míra chudoby Republiky Dagestán 2021-2023	52
Graf 19 HDP Žambylské oblasti 2017-2021	56
Graf 20 Míra nezaměstnanosti v Žambylské oblasti 2017-2021	56
Graf 21 HDP Východní Kazachstánské oblasti 2017-2021	57
Graf 22 Míra nezaměstnanosti ve Východní Kazachstánské oblasti 2017-2021.....	58
Graf 23 HDP Turkestánské oblasti 2017-2021	58
Graf 24 Míra nezaměstnanosti v Turkestánské oblasti 2017-2021.....	59
Graf 25 Míra chudoby v Žambylské oblasti 2021-2023	61
Graf 26 Míra chudoby v Turkestánské oblasti 2021-2023	61
Graf 27 Míra chudoby ve Východní Kazachstánské oblasti 2021-2023.....	61
Graf 28 HDP Brestské oblasti 2017-2021	63
Graf 29 Míra nezaměstnanosti v Brestské oblasti 2017-2021	64
Graf 30 HDP Mogilevské oblasti 2017-2021	65
Graf 31 Míra nezaměstnanosti v Mogilevské oblasti 2017-2021	65
Graf 32 HDP Vitebské oblasti 2017-2021.....	66
Graf 33 Míra nezaměstnanosti v Vitebské oblasti 2017-2021.....	67

Graf 34 Míra chudoby ve vybraných oblastech 2021-2023	68
Graf 35 Vývoj populace vybraných oblastí 2021-2023	69
Graf 36 Míra nezaměstnanosti ve vybraných regionech 2017-2021.....	73

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Počet dotací pro ruské regiony 2017-2021.....	43
Tabulka 2 Počet dotací pro regiony Kazachstánu 2017-2022	54
Tabulka 3 Počet dotací pro regiony Běloruska 2017-2022	62
Tabulka 4 Data o výši dotací na osobu v analyzovaných regionech od roku 2017 do roku 2021	72
Tabulka 5 Hrubé domácí produkty regionů EU, Ruska, Kazachstánu a Běloruska od roku 2017 do roku 2021.....	74

